

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2018-2021

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Michaela Dvořáková

**Československá diplomacie a zahraniční politika 20. let 20.
století**

Praha 2021

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Vít Rouč, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2018-2021

BACHELOR THESIS

Michaela Dvořáková

**Diplomacy and Foreign Policy of Czechoslovakia in the
1920s**

Prague 2021

The Bachelor Thesis Supervisor:

PhDr. Vít Rouč, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 18.02.2021

Jméno autorky: Michaela Dvořáková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat svému vedoucímu bakalářské práce, PhDr. Vítu Roučovi, Ph.D., za cenné rady, konzultace a trpělivost při psaní této bakalářské práce. Mé díky také patří JUDr. Pavlu Kosatíkovi, který mi poskytl literaturu, pomoc a rady, které mi pomohly tuto práci dokončit.

Anotace

Bakalářská práce se věnuje diplomacii a zahraniční politice v Československu ve dvacátých letech dvacátého století. Z mnoha cílů československé zahraniční politiky dvacátých let minulého století jsou vybrány tři pro hlubší analýzu. Analyzuje vztahy mezi Československem a Francií, Československo a jeho postupy na půdě Malé dohody a československou aktivitu v rámci Společnosti národů. V této bakalářské práci je rozebírán i postup předního československého diplomata a prvního ministra zahraničních věcí, Edvarda Beneše. Práce se zabývá tím, jak se Československo začleňovalo v Evropě, jaké překážky muselo překonat a jak se v průběhu desetiletí měnily jeho vztahy s evropskými mocnostmi a jak to ovlivnilo jeho vývoj.

Klíčová slova

Československo, československo-francouzské vztahy, diplomacie, Malá dohoda, mezinárodní vztahy, Společnost národů, zahraniční politika

Annotation

This Bachelor thesis focuses on the diplomacy and foreign policy of Czechoslovakia in the decade beginning in 1920. From the many objectives of the Czechoslovak foreign policy three important ones have been selected for thorough analysis. More particularly, the relationship between Czechoslovakia and France, Czechoslovak relationships and activities within the Little Entente, and Czechoslovak activity on the court of the League of Nations were analysed in separate chapters. This Bachelor thesis also researches and describes the process of diplomatic negotiations of Edvard Beneš, the first Minister of Foreign Affairs of Czechoslovakia. This thesis also discusses the involvement and integration of Czechoslovakia in Europe, which obstacles it had to overcome, how its relationship with the European powers changed during the 1920s and how that influenced the development of Czechoslovakia as an independent state.

Keywords

Czechoslovakia, Czechoslovak-French relations, diplomacy, foreign policy, international relations, League of Nations, Little Entente

OBSAH

ÚVOD	8
1. VZNIK SAMOSTATNÉHO ČESKOSLOVENSKÉHO STÁTU	10
1.1 Vymezení klíčových pojmů	10
1.2 Snaha o vytvoření samostatné republiky.....	12
1.3 Klíčový rok 1918, vytvoření republiky, zahraniční politika.....	14
1.4 Ministerstvo zahraničních věcí.....	16
1.4.1 Struktura ministerstva zahraničních věcí.....	16
1.4.2 Zastoupení ČSR v zahraničí.....	17
1.5 Hospodářský vývoj českých zemí od konce války až do roku 1920.....	18
2 ČESKOSLOVENSKO A MALÁ DOHODA	20
2.1 Vznik Malé dohody.....	21
2.1.1 Podpora a reakce Francie.....	22
2.1.2 ČSR a Království Srbů, Chorvatů a Slovinců.....	23
2.1.3 ČSR a Rumunsko.....	24
2.1.4 Reakce Maďarska, Polska a Ruska.....	26
2.2 Konsolidace.....	27
2.3 Aktivity Malé dohody.....	28
2.4 Překážky v rámci Malé dohody.....	31
3 ČESKOSLOVENSKO A FRANCIE	34
3.1 Počátky československo-francouzských vztahů.....	34
3.2 Československo-francouzská spojenecká smlouva.....	36
3.3 Kritika československo-francouzských vztahů.....	37
3.4 Konec francouzské hegemonie v Evropě.....	39
4 ČESKOSLOVENSKO A SPOLEČNOST NÁRODŮ	40
4.1 Vznik Společnosti národů.....	40
4.2 Československo na půdě Společnosti národů.....	42
4.3 Ženevský protokol a jeho význam pro Československou republiku.....	44
4.4 Překážky v rámci spolupráce Československa a Společnosti národů.....	46
ZÁVĚR	49
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	52
SEZNAM PŘÍLOH	54
PŘÍLOHY	55

ÚVOD

Tématem bakalářské práce jsou dvacátá léta 20. století v Československu, jak se mladá republika zvládla zařadit mezi evropské země a mocnosti, komplikované navazování diplomatických vztahů s těmito zeměmi a nově stanovenou zahraniční politikou státu. Motivací pro zpracování této bakalářské práce, mimo autorovy zájem o dané období je, že ve zmíněném období se mnoho věcí ve světovém systému změnilo a nestabilní prostředí bylo pro mladou republiku velmi náročným, i když v jiných ohledech ‚zlatým‘ obdobím. A události, které se v tomto období odehrály, také v klíčových oblastech formovaly stát, ve kterém dnes žijeme, a proto je pochopení událostí tohoto desetiletí velice důležité. Vývoj ve dvacátých letech a vztahy Československa s evropskými mocnostmi také z větší části vysvětluje, proč se vývoj událostí v dalším desetiletí ubíral pro Československo nepříznivým směrem, a proč nebyla tato nově vytvořená republika dostatečně chráněna před Maďarskem a Německem, a jeho ambicemi již před vypuknutím druhé světové války.

Cílem této bakalářské práce je poukázat na hlavní diplomatické zájmy Československé republiky ve dvacátých letech dvacátého století a její zájmy v zahraniční politice, zkoumat aktivity Československé republiky na půdě Společnosti národů, její vztahy s Francií a účast v Malé dohodě. Autorka práce se rozhodla rozdělit práci do tří sekcí, které se budou věnovat těmto okruhům, a jejichž zkoumáním odborné literatury získat různé úhly pohledu na téma práce. Práce by měla poskytnout informace, které by lépe vysvětlily události tohoto desetiletí a s tím by mohly i do jisté míry vysvětlit vývoj událostí v následujících letech.

Tato bakalářská práce, sepsaná na téma *Československá diplomacie a zahraniční politika 20. let 20. století*, je koncipovaná jako práce teoretická a bude se opírat o informace a data získaná ze sekundárních zdrojů, studiem odborné literatury a textů, které se týkají vybraného období. Bude se jednat o popisně-analytický přístup k získávání informací a psaní práce. Během psaní této bakalářské práce autorka práce využije spolehlivé internetové zdroje, archivy ministerstva zahraničních věcí, nebo se zdroje získají studováním odborné literatury.

První kapitola se věnuje hlavním událostem vedoucím ke vzniku Československé republiky, k vzniku ministerstva zahraničních věcí a na spojení a vztahy Československa se světovými mocnostmi od roku 1918 do roku 1920. Kapitola je teoreticko – metodologická, v první části bude autorka práce definovat klíčové pojmy. K této kapitole autorka práce využívala literaturu od českého autora Jindřicha Dejmka, zejména tedy dva díly „Diplomacie Československa (1918-1992)“, „Československá zahraniční politika 1918-1938“ od autorů Klimka a Kubů a „Dějiny českého ekonomického myšlení do roku 1948“ od Františka Vencovského.

Druhá kapitola práce se zaměřuje na situaci v Československu v období vzniku Malé dohody a na vztahy s jednotlivými zúčastněnými státy. Přibližuje aktivity Malé dohody a roli Československa v ní. Použitou literaturou jsou dokumenty československé zahraniční politiky „Československá zahraniční politika a vznik Malé dohody 1920-1921, svazek I.“ zpracované J. Dejmekem a F. Kolářem, „Malá dohoda 1919-1938“ od Zdeňka Sládka a „Balkán ve 20. století“ od Miroslava Tejchmana.

Třetí kapitola se věnuje konkrétně diplomatickým vztahům mezi Československem a Francií. Informace a data pro tuto práci autorka získala čerpáním z archivu Ministerstva zahraničních věcí, vychází z literatury od Jindřicha Dejmka, Antonína Klimka a Eduarda Kubů, nebo z biografie „Edvard Beneš: Politický životopis“, kterou zpracoval Zbyněk Zeman.

Čtvrtá kapitola nastíní funkci a roli Československa v mezinárodní organizaci Společnost národů, která vznikla v lednu roku 1920. Základem pro tuto kapitolu je literatura od Henryho Kissingera, „Umění diplomacie: Od Richelieua k pádu Berlínské zdi“, „Společnost národů v mezinárodní politice“ od Kamila Krofty, nebo čerpání z přepisu odeslaných telegramů z cest Edvarda Beneše, ministra zahraničních věcí Československa.

1 VZNIK SAMOSTATNÉHO ČESKOSLOVENSKÉHO STÁTU

Pro pochopení událostí, které se děly ve 20. letech 20. století, je důležitý vznik samostatného československého státu. Především proto, že bez vytvoření této republiky by československému národu nebylo umožněno suverénně a legitimně provozovat ani diplomacii, ani zahraniční politiku. Poprvé v historii se tak obyvatelům území tehdejšího Československa dostalo reprezentace jejich zájmů jimi zvolenou politickou reprezentací a tou jmenovanými zástupci. Procesy vzniku orgánů zahraniční politiky v tomto kritickém období pak budou určovat vztahy, cíle a mezinárodní angažmá nově vzniklého státu. Kritická analýza tohoto období umožní lépe porozumění následným snahám a působení Československa v mezinárodním společenství a z těchto snah vyplývající pozici.

1.1 Vymezení klíčových pojmů

Tato kapitola definuje několik základních pojmů, které budou nedílnou součástí práce a jejich pochopení představuje nutnou podmínku k jakékoli analýze a odborné práci. Těmito klíčovými pojmy jsou diplomacie, zahraniční politika, mezinárodní systém a bilaterální a multilaterální smlouvy a spolupráce.

Diplomacie byla definována mnohokrát, ale pro tuto práci jsou zásady diplomacie, shrnuty britským diplomatem H. Nicolsonem, nejužitečnější. „Diplomacie není nic jiného než organizovaný systém vyjednávání mezi suverénními státy. Nejdůležitějším faktorem takové organizace je prvek reprezentace - zásadní předpoklad každého vyjednavče, být v plném smyslu reprezentantem svého domácího suveréna“¹. I když bezprostředně před vznikem a při vzniku republiky byla první část této definice ne zcela přesná (i když

¹ KLIMEK, Antonín a Eduard KUBŮ. *Československá zahraniční politika 1918-1938: kapitoly z dějin mezinárodních vztahů*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1995, s 15. ISBN 80-85241-88-9

reprezentace byla silná), hned po jejím etablování se naplnila zcela a o to více ve 20. letech.

Zahraniční politika byla, stejně jako diplomacie, mnohokrát definována, i když v případě zahraniční politiky tento pojem nemůže být až tak jednoduše interpretován. Je to soubor aspektů mnohých disciplín, které určují, jak se daný stát chová k jiným státům, jakou má politiku vůči nim. Zahrnuje ekonomii, sociologii, geografii, filozofii a etiku, všechny disciplíny, které ovlivňují chování jednoho státu ke druhému. Přestože je zahraniční politika mladou vědeckou disciplínou, byla využívána od dob, kdy začaly samostatné státní formy existovat, i když v zastaralé formě, odlišné od dnešní zahraniční politiky. Dnešní zahraniční politika je mnohem více otevřená a transparentní, než dříve. Podle Henryho Kissingera, diplomata a bývalého ministra zahraničních věcí Spojených států amerických, se moderní zahraniční politika a vnímání zahraničních vztahů objevilo v 17. století ve Francii, kdy přístup k zahraniční politice a mezinárodním vztahům „byl založen na národním státě a jehož nejvyšším motivem byl národní zájem.“²

Dalším definovaným pojmem je mezinárodní systém; není to pojem nový, ale ve dvacátém století se mezinárodní systém změnil natolik, že tento pojem znamená něco diametrálně odlišného. Konec první světové války natolik otrásl světem, že změna byla nevyhnutelná. Tuto změnu přineslo zejména Wilsonových Čtrnáct bodů³. Pro tuto bakalářskou práci je důležité pochopit, co tehdejší změna znamenala pro český národ. „Mezinárodní systém bude napříště založen na etnickém sebeurčení a nikoli na rovnováze moci; že jejich bezpečnost by neměla záviset na vojenských aliancích, nýbrž na kolektivní bezpečnosti a že jejich diplomacie by neměla napříště být založena na tajném vyjednávání odborníků, nýbrž na otevřených dohodách, k nimž se dospěje otevřenou diplomacií“.⁴ Komplexní systém mezi jednotlivými státy, ve kterém Československá republika vznikla,

² KISSINGER, Henry. *Umění diplomacie: od Richelieua k pádu Berlínské zdi*. Praha: Prostor, 1996. Obzor (Prostor), s 11. ISBN 80-85190-51-6

³ Čtrnáct bodů Woodrowa Wilsona změnilo tehdejší uspořádání světa, po konci první světové války se na těchto bodech postavila Versailleská smlouva na Pařížské mírové konferenci v letech 1919-1920. V těchto bodech například stálo, že národy rezidující na území Rakouska-Uherska mají právo na sebeurčení, nebo i návrh na vytvoření Společnosti národů, která měla za úkol podpořit novou koncepci bezpečnosti, kterou W. Wilson navrhoval.

⁴ KISSINGER, Henry. *Umění diplomacie: od Richelieua k pádu Berlínské zdi*. Praha: Prostor, 1996. Obzor (Prostor), s 13. ISBN 80-85190-51-6

byl otevřenější a založený na jiném konceptu bezpečnosti, než bylo do té doby zvykem, a jen kvůli těmto skutečnostem mohla Československá republika vůbec vzniknout.

Bilaterální a multilaterální smlouvy a spolupráce jsou pro tuto práci důležitým pojmem, protože jen kvůli nim bylo Československé republice umožněno vzniknout. Bilaterální znamená, že je to smlouva nebo spolupráce mezi dvěma aktéry, například spolupráce Francie a Československé republiky, a multilaterální jsou spolupráce, kde se účastní více než dva aktéři, například v níže probírané Malé dohodě, nebo spolupráce mezi státy, které patřily do nově vytvořené Společnosti národů. Probírané smlouvy a spolupráce umožnily Československé republice, alespoň po dobu trvání meziválečného období, bezpečný vývoj a budování tohoto mladého státu.

1.2 Snaha o vytvoření samostatné republiky

Není jisté, ve kterém roce opravdu začaly snahy o osamostatnění Československa, ale dalo by se říci, že mohly začít už během Národního obrození, které českém území probíhalo v 18.-19. století. Národní obrození bylo základním předpokladem pro pozdější úvahy v tomto směru. Povznesení české kultury, jazyka a historie na vyšší úroveň zajisté dopomohlo k tomu, aby se český a slovenský národ cítil více jako národ sám o sobě spíše nežli menšina rezidující v Rakousku-Uhersku. Kdybychom pátrali ještě dále v historii, osamostatnění českého národa není zas tak cizí a moderní ideou, ale spíše obnovení něčeho, co kdysi bylo; Velkomoravská říše⁵, nebo České království⁶.

V průběhu 19. století se mnoho národů začalo sjednocovat, podobně jako se později sjednotilo Československo, a vytvářet jednotné státní celky, například i Řecko, které mělo podobné národnostní problémy jako později Československá republika. Dá se tedy říct,

⁵ Velkomoravská říše byla prvním slovanským státním útvarem, který svou rozlohou pokrýval nejen Čechy, Moravu, Slezsko, Slovensko a Podkarpatskou Rus, ale i jiná, rozsáhlejší území. Zahrnovala tudíž všechna území pozdější Československé republiky.

⁶ České království byl státní útvar na území dnešních Čech, které oficiálně zaniklo až roku 1918, s vytvořením Československé republiky. Byla to monarchie, která vznikla už ve třináctém století, ale dříve, než na tomto území byla monarchie, se toto území nazývalo České knížetství.

že ČSR sledovala nějaký tehdejší evropský trend, při kterém bylo sebeurčení národů hlavním aspektem. Mohlo to motivovat T. G. Masaryka, budoucího československého prezidenta, k tomu, aby se o stejné pokusil i na území Československa.

Podpořit vznik samostatného státu však mohlo i to, že během Národního obrození nabýval český národ na své někdejší síle. „Na počátku 20. století zde stál šestimilionový český národ zcela zformovaný, se všemi atributy národa samostatného – kromě státní samostatnosti“⁷. Mimo jiné „rok 1867 přinesl dualistické uspořádání monarchie“⁸, přičemž obě tyto monarchie byly proti uznání samostatného československého státu. To byl jak pro Čechy, tak i Slováky, opravdový začátek procesu osamostatňování; problémy s tímto spojené, vzestup národu českého, a navíc velké oslabení zejména Rakouska-Uherska během války znamenalo, že si československé národy mohly hledat podporu u Francie, Velké Británie a Spojených států. Podpora od vítězných mocností totiž garantovala, že by malý národ nebyl ohrožen většími a silnějšími státy, jako bylo například carské Rusko.

Během první světové války změnily názor politické strany na území pozdějšího Československa; „na sklonku války už zde stála jasně zformovaná fronta drtivé většiny českých stran a proudů s požadavkem samostatného státu. A to takového, v němž by s Čechy žili i Slováci.“⁹ Protože Československá republika vlastně patřila mezi vítězné státy a měla dobré vztahy s vítěznými mocnostmi, díky aktivitám, které prováděl československý národ ještě během první světové války, mohla vzniknout za podpory jen právě těchto vítězných mocností. Malé republičky, v obklopení Německa, Rakouska, Maďarska a Polska, mohly vítězné mocnosti být podporou v situacích, které by republika sama nezvládla, například když Maďarsko chtělo zpět slovenské území (vojska Dohody tehdy pomohly vytlačit maďarská vojska ze slovenského území).

⁷ KLIMEK, Antonín a Eduard KUBŮ. *Československá zahraniční politika 1918-1938: kapitoly z dějin mezinárodních vztahů*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1995, s 15. ISBN 80-85241-88-9

⁸ Tamtéž

⁹ Tamtéž

Tomáš Garrigue Masaryk¹⁰ ze začátku také patřil mezi odpůrce osamostatnění, ale během války, kdy studoval a analyzoval pravděpodobný průběh, se rozhodl, a to velmi riskantně, pro jinou cestu.¹¹ Když bylo zřejmé, že se jak Německo, tak i Rakousko-Uhersko dostávají do potíží, rozhodl se pro tehdy ne tolik plošně přijímaný názor, že by se měly české země - a slovenské též - měly od Rakouska-Uherska odtrhnout a vytvořit samostatnou republiku. Jeho snahy v zahraničí byly velkým přínosem, stejně tak i snahy budoucího ministra zahraničí, E. Beneše, který se k T. G. Masarykovi připojil krátkou dobu po začátku války, v roce 1915. Později se k těmto dvěma mužům připojil M. R. Štefánik, „muž, jemuž zvláštní osobní kouzlo otevíralo dveře předních francouzských salonů a tím také úřadů. Otevíral je i odbojové akci“¹². Jen díky těmto mužům a jejich diplomatickým snahám bylo možné novou republiku vytvořit.

1.3 Klíčový rok 1918, vytvoření republiky, zahraniční politika

Nová Československá republika byla oficiálně vytvořena 28. října 1918.¹³ Na základě Versailleské smlouvy, Saint-germainské mírové smlouvy a Trianonské mírové smlouvy se poté upravovaly hranice a dodatečně se vše projednávalo. Projednávání sebeurčení českého národa však trvalo déle a bylo učiněno mnoho kroků před tímto významným datem, navíc probíhalo mnoho diskusí mezi českými diplomaty, kteří museli zajistit podporu pro vytvoření nové republiky. Například už jen ve W. Wilsonově projevu, kde bylo popsáno jeho slavných Čtrnáct bodů, jeden z těchto bodů stanovil, že národy v

¹⁰ T. G. Masaryk byl jedním ze zakládajících osobností Československé republiky, společně s E. Benešem a M. R. Štefánikem. V době trvání první světové války, kdy byl v exilu, se snažil o získání podpory mocností v případě osamostatnění českého a slovenského národa. Stal se prvním prezidentem ČSR a zůstal prezidentem v příštích volebních obdobích až do doby, kdy ho v roce 1935 vystřídal E. Beneš, ministr zahraničních věcí.

¹¹ KLIMEK, Antonín a Eduard KUBŮ. *Československá zahraniční politika 1918-1938: kapitoly z dějin mezinárodních vztahů*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1995, s 16. ISBN 80-85241-88-9

¹² Tamtéž

¹³ Oficiální internetové stránky MZV, Praha. [cit. 2020/11/29] Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/historie_a_osobnosti_ceske_diplomacie/x1918_vznik_ceskoslovenske_diplomacie.html

Rakousku-Uhersku mají právo na sebeurčení, a to bylo dříve, než k osamostatnění došlo. Mimo tyto zmíněné skutečnosti - Československá národní rada, která se po osamostatnění Československé republiky od Rakouska-Uherska stala první tehdejší vládou, byla vytvořena dříve, v roce 1916 v Paříži.¹⁴

Je však pravdou, že Československo bylo uměle vytvořené, hranice byly často zpochybňované, kvůli velkému množství jiných národů, které tato území obývali; to byl problém zejména pak pro Maďarsko, které chtělo slovenské území pro sebe a o několik let později i pro Němce bydlící v pohraniční oblasti Sudet. Tyto národnostní problémy způsobovaly mnoho potíží v průběhu 20. let a pro malou republiku v srdci Evropy to nebylo lehké překonat. Zejména pro to, že by bylo jednoduché pro okolní, větší země, si území, kde byla situovaná některá z národnostních menšin, jednoduše vzít.

„Československo se zrodilo v ‚nehotové Evropě‘, uprostřed převratných změn jako jeho součást.“¹⁵ Totální dezintegrace Evropy, která probíhala po konci první světové války, v Rusku probíhala bolševická revoluce, Spojené státy americké se sice na konci války zapojily do dění v Evropě, ale zanedlouho se stáhly a tradičně izolacionistický stát byl zpět tam, kde chtěl být - daleko od Evropy. Velká Británie i Francie byly obě válkou naprosto zdecimované, a i když byly obě vítěznými mocnostmi, nebyly zdaleka v plné síle. Z těchto důvodů byl prvotní vývoj Československé republiky tak obtížný.

Tento vývoj v období mezi rokem 1918-1920 určuje směr vývoje v příštím desetiletí, proto je důležité nastínit, čím vším si Československá republika procházela před tím, než vstoupila do nového desetiletí. Už po konci první světové války se Československo mělo stát jedním ze zakládajících členů Společnosti národů, které vznikalo z ideje Woodrowa Wilsona o systému kolektivní bezpečnosti a z jeho touhy vytvořit mezinárodní společenství pro udržování míru. Vznikaly také už návrhy na později vytvořenou „Malou dohodu“.

¹⁴ DEJMEK, Jindřich. *Diplomacie Československa: Díl I., Nástin dějin ministerstva zahraničních věcí a diplomacie (1918-1992)*. Praha: Academia, 2013, s 61. ISBN 978-80-200-2210-3

¹⁵ KLIMEK, Antonín a Eduard KUBŮ. *Československá zahraniční politika 1918-1938: kapitoly z dějin mezinárodních vztahů*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1995, s 19. ISBN 80-85241-88-9

1.4 Ministerstvo zahraničních věcí

Jistá forma ministerstva zahraničních věcí vznikla ještě dříve, než republika samotná, díky Národnímu výboru, který se o zahraniční vztahy a spolupráci staral už o několik let dříve, než se vůbec Československá republika osamostatnila. Exilová vláda (jinak nazývána převážně Národní výbor) která vznikla v Paříži v roce 1918 ještě před tím, než byla sestavena vláda v samostatného Československa, byla vedena tehdy dočasně zvoleným ministrem zahraničních věcí Edvardem Benešem, který ve funkci byl potvrzen a zůstal v ní i během formování první československé vlády¹⁶.

Ministerstvo zahraničních věcí hrálo klíčovou roli při formování ČSR, přeci jen na zahraniční politice a mezinárodních vztazích tato nová republika stála, tudíž udržování diplomatických styků s co největším množstvím států bylo pro malý stát velkým přínosem, obzvláště v nejistých dobách, které v Evropě vládly po konci první světové války. Ministerstvo zahraničních věcí muselo zajistit země, se kterými bude moci obchodovat, vytvářet zahraniční politiku, vytvořit spojení, na které se bude moci spolehnout, kdyby v nějakém případě byla suverenita státu ohrožena a mnoho dalších záležitostí, pro které ČSR prozatím nemělo jiné orgány. Protože jediné velkoměsto v mladé republice byla Praha, kam i mnoho Slováků cestovalo za prací a vzděláním, Ministerstvo zahraničí bylo vytvořené právě tam.

1.4.1 Struktura ministerstva zahraničních věcí

Ministerstvo zahraničních věcí se dělilo na několik důležitých částí, každá z nich měla svou specifickou úlohu, ale společně pracovaly jako jeden celek. I když ministerstvo zahraničních věcí získalo svou ucelenou podobu až na začátku dvacátých let dvacátého

¹⁶ E. Beneš byl ministrem zahraničních věcí až do Masarykovy rezignace, kdy se pak stal druhým prezidentem první samostatné Československé republiky. Jeho dlouholeté zkušenosti (a přirozený talent pro řešení zahraničních záležitostí) mu do tohoto postavení výrazně pomohly.

století, „předsednictvo Národního výboru však také začalo ještě počátkem listopadu s organizováním prozatímního *Výboru pro věci zahraniční*, tedy prvního zárodku příštího zahraničního úřadu“¹⁷. Jen chvíli po tom, co byl zřízen tento výbor, byl zřízen i Úřad pro přípravu mírové konference. Tento úřad měl za úkol shánět materiály na klíčový kongres, který se měl konat ve Francii.¹⁸

Protože bylo ministerstvo zahraničních věcí ještě ve svých úplných počátcích, nebyla zcela ucelená struktura, vzhledem k tomu, že prioritou bylo zajistit spolupráci a dobré zahraniční vztahy, mít zastoupení v zahraničí a tím zlepšovat své celkové postavení v nově se utvářejícím světovém systému. Jako původní sídlo pro ministerstvo zahraničních věcí byl zvolen Toskánský palác.

1.4.2 Zastoupení ČSR v zahraničí

Aby byla mladá republika uznávaná co nejvíce už od jejích počátků, bylo nutné, aby Československo vyslalo co nejvíce svých diplomatů do okolních zemí, kde by mohli hledat své spojence. Přeci jen bezprostředně po skončení první světové války bylo vše nejisté, obzvláště pro tak malou republiku v srdci Evropy, která byla v té době velmi nestabilním prostředím pro bezpečný a nerušený vývoj nového státu. Proto bylo velmi důležité najít co nejrychleji spojence, který by v této nejisté době mohl garantovat, že se Československá republika nedostane zpět do rukou silnějšímu státu. Spojenci, které si Československo v období mezi rokem 1918-1920 našlo, však o dvě desetiletí později prokázali, že nejsou po válce schopni v nesnázích ČSR pomoci.

Během prvního desetiletí se československému ministerstvu zahraničních věcí podařilo vytvořit relativně velkou síť velvyslanectví, konzulátů a jiných stálých diplomatických zastoupení a misí v zahraničí. Pomocí toho se taky upevnil status nové

¹⁷ DEJMEK, Jindřich. *Diplomacie Československa: Díl I., Nástin dějin ministerstva zahraničních věcí a diplomacie (1918-1992)*. Praha: Academia, 2013, s 25. ISBN 978-80-200-2210-3

¹⁸ Tamtéž

Československé republiky jako samostatného státu. V tabulce 1 jsou pak všechna zastupitelství, ambasády, konzuláty a vyslanectví v různých zemích a jména diplomatů, kteří v těchto zastupitelstvích fungovali na začátku dvacátých let dvacátého století. Do většiny hlavních zastupitelství byli vysláni diplomaté, kteří měli zkušenosti z konzulárních služeb, které konali v Rakousku-Uhersku.¹⁹

Zastupitelství se s pražským ministerstvem zahraničních věcí spojovali převážně přes šifrované telegramy, které jsou nyní dostupné v digitalizované verzi v archivu MZV. Tato komunikace byla hodně využívána jako jedna z nejrychlejších a zároveň nejsostředěnějších způsobů. Jako podpis pro tyto šifrované telegramy se pražské ministerstvo podepisovalo vždy jako *Zamini*, které bude níže v práci rozebírané více do detailu, včetně jeho finálního uspořádání a funkce.

1.5 Hospodářský vývoj českých zemí od konce války až do roku 1920

Hospodářský vývoj českých zemí byl jedním z nejrychlejších v rámci Rakouska-Uherska, obzvláště pak v období industriální revoluce, kdy země Českého království měly největší množství industrializovaných zón, zejména na pohraničí. Ale i přes to, že Československo mělo vyvinutý průmysl, v prvních letech po svém vzniku obyvatelstvo strádalo. „Hospodářská situace prvních dvou let nového Československého státu byla kritická - obyvatelstvo po válce vyhladovělé a v bídě, průmysl bez surovin.“²⁰ Během těchto let se projevil dva základní problémy, které měly za výsledek to, že byla potřeba měnová reforma; prvním problémem bylo to, že rakousko-uherská měna kvůli poválečné krizi oslabovala a stávala se předmětem spekulací. Druhým zásadním problémem poválečné ekonomiky Československa bylo, že musela převzít část rakousko-uherského

¹⁹ DEJMEK, Jindřich. *Diplomacie Československa: Díl I., Nástin dějin ministerstva zahraničních věcí a diplomacie (1918-1992)*. Praha: Academia, 2013, s 30. ISBN 978-80-200-2210-3

²⁰ VENCOVSKÝ, František. *Dějiny českého ekonomického myšlení do roku 1948*. Brno: Nadace Universitas Masarykiana, 1998, s 149. ISBN 80-210-1624-8

dluhu a splácet vítězným mocnostem náklady, které vynaložily pro potřeby československých legií v zahraničí.

Bylo samozřejmostí, že se po vytvoření nové samostatné republiky bude muset leccos změnit a přetvořit. Aby se vláda vypořádala s nastalou situací, bylo nutné provést řízené hospodářství, „bylo zřízeno ministerstvo pro zásobování lidu a jeho regulačnímu režimu byl podřízen obchod s moukou, cukrem, mlékem, lihem, tuky, částečně masem, textilem atp.“²¹ Vznikla Devizová ústředna, Československá vývozní a dovozní komise, Bankovní úřad ministerstva financí se nově zabýval i peněžní politikou a Komise pro zahraniční obchod. Všechny tyto nově vzniklé úřady a komise se zabývaly tím, aby se Československá republika udržela na takové úrovni, kdy by mohla být alespoň částečně samostatnou a fungující, i v poválečné Evropě.

Klíčovou událostí tohoto dvouletého období byla měnová reforma v roce 1919, kterou provedl první československý ministr financí Alois Rašín.²² Chtěl osamostatněním peněžního oběhu a restrikcemi snížit cenovou hladinu. Jak popisuje prof. JUDr. Vencovský ve své práci, princip této měnové reformy spočíval v tom, že by se z oběhu vzala polovina hotovosti, ta by se okolkovala a v oběhu by zůstala tedy jen polovina. Okolkovaly se však jen „hotovosti ze státních pokladen a částky potřebné k výplatě mezd.“²³ Tato restrikce měla být provedena za tím účelem, aby se zvýšila kupní hodnota a síla koruny. Jen chvíli poté, co tato reforma proběhla se však ukázalo, že neměla tak dobré výsledky, jak se předpokládalo. V nestabilním systému jak vnitřním, tak i vnějším, bylo komplikované určit, jakým směrem se bude ekonomika nové republiky vyvíjet, a problémy se projeví na rostoucí inflaci. Stabilnější prostředí vzniklo až kolem roku 1921, ale po Rašínově smrti v roce 1923 se vytvořil jiný systém a způsob řešení vyvstalých problémů, jak sociálních, tak i hospodářských.

²¹ VENCOVSKÝ, František. *Dějiny českého ekonomického myšlení do roku 1948*. Brno: Nadace Universitas Masarykiana, 1998, s 149. ISBN 80-210-1624-8

²² Alois Rašín byl klíčovou osobou pro vývoj československé ekonomiky, byl to politika a státník, jedna z klíčových osobností, které byly součástí odboje za samostatný československý stát. V roce 1916 byl odsouzen k smrti za velezradu, roku 1917 byl amnestován. Byl známý převážně jako tvůrce československé měny.

²³ VENCOVSKÝ, František. *Dějiny českého ekonomického myšlení do roku 1948*. Brno: Nadace Universitas Masarykiana, 1998, s 150. ISBN 80-210-1624-8

2 ČESKOSLOVENSKO A MALÁ DOHODA

Československo nutně potřebovalo zpevnit své mezinárodní postavení. Nedlouho po vytvoření samostatného státu už začali Angličané hovořit o „konfедераční obnově rakousko-uherského útvaru“²⁴, což bylo pro československý národ nepřijatelné. Beneš a Masaryk měli velké plány a mnoho nápadů, s kým by mohli uzavřít dohodu. Hovořilo se o uskupení, které by zahrnovalo státy střední Evropy, zejména tedy Polsko, Jugoslávii, Rumunsko a Řecko, ale mohlo by sahat až na Blízký východ. Unie centrální Evropy však nebyla možná po československo-polském konfliktu o území. Československo se mnohokrát zmiňovalo o vytvoření ‚koridoru‘, který by zahrnoval mimo státy budoucí Malé dohody například i Rakousko a jiné středoevropské státy. Napjaté vztahy, které mezi ČSR a Polskem vládly, nedovolovaly uzavření mírové smlouvy, která by centrálně-evropskou unii povolovala. Rakousko se ale stalo neutrálním a odmítlo přistoupit k tomuto nápadu na uskutečnění regionálního uskupení.

Z výše zmíněných důvodů zahraniční politika Československa směřovala ke spolupráci mezi menšími, nově vzniklými státy, které byly v podobné pozici v nestabilním evropském prostředí. Masaryk a Beneš si tedy jako spojence vybrali Rumunsko a Království Srbů, Chorvatů a Slovinců. Tak vzniklo první regionální uskupení, do kterého patřilo i Československo. „Maďarský tisk nazval formující se blok posměšně *Malou dohodou*.“²⁵ Tento posměšný název však nové uskupení přijalo, i když to mnohé překvapilo. Cílem Malé dohody bylo udržovat mír a stabilitu v oblasti centrální Evropy, udržovat mezistátní hospodářskou pomoc v rámci členských států této dohody. Měla původně dopomáhat Francii k tomu, aby si udržela hegemonii v oblasti západní Evropy - zabránit Sovětskému svazu, aby rozšiřoval svou sféru působnosti a vlivu.

²⁴ KLIMEK, Antonín a Eduard KUBŮ. *Československá zahraniční politika 1918-1938: kapitoly z dějin mezinárodních vztahů*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1995, s 31. ISBN 80-85241-88-9

²⁵Tamtéž

2.1 Vznik Malé dohody

V roce 1920 začal Edvard Beneš realizovat svůj plán na vytvoření regionálního uskupení, které později mělo nést název ‚*Apro Entente*‘, neboli Malá dohoda. První smlouvu o vojenské spolupráci podepsal s Královstvím Srbů, Chorvatů a Slovinců 14. srpna 1920.²⁶ Smlouva s Rumunskem byla podepsána jako druhá, 23. dubna 1921²⁷, a poslední smlouva, mezi Rumunskem a Královstvím Srbů, Chorvatů a Slovinců byla podepsána nedlouho poté, 7. června 1921.²⁸ Edvard Beneš po podepsání první spojenecké smlouvy, mezi Československem a Jugoslávií, poslal prezidentovi následující telegram, ve kterém je názorně ukázán přístup Edvarda Beneše k zahraničně-politickým záležitostem:

„Smlouva defenzivní aliance byla v neděli dopoledne podepsána. Vše jde velmi hladce a vše je v nejlepším pořádku. Take Ionescu mne velmi usilovně zval do Bukurešti. Udělali řadu příprav. Vláda celá si přeje, abych přijel v každém případě. Tudíž jsem se rozhodl vykonat cestu. Odjíždím v pondělí a myslím, že se tam dá také něco dobrého vykonat.“²⁹

Malá dohoda tedy oficiálně vznikla v roce 1921 a jejím hlavním tvůrcem byl československý ministr zahraničních věcí Edvard Beneš. Ten byl koneckonců označen za otce celé dohody, vzhledem k tomu, že se nejvíce angažoval právě on. Mimo jiné měl také velmi dobré vztahy s francouzskou vládou, proto bylo pro něj jednodušší dopomoct ostatním členským státům k uzavření mírových a konsolidačních smluv s Francií.

²⁶ DEJMEK, Jindřich, *Československá zahraniční politika a vznik Malé dohody 1920-1921 (Svazek I)*, Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, 2004, s 7. ISBN 80-246-0950-9

²⁷ Tamtéž, s10

²⁸ KLIMEK, Antonín a Eduard KUBŮ. *Československá zahraniční politika 1918-1938: kapitoly z dějin mezinárodních vztahů*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1995, s 32. ISBN 80-85241-88-9

²⁹ BENEŠ, Edvard, ČECHURA, Jaroslav a Jana ČECHUROVÁ, ed. *Edvard Beneš (diplomat na cestách): depeše z padesáti zahraničních cest ministra Beneše 1919-1928*. V Praze: Karolinum, 2000, s 20. ISBN 80-246-0010-2

Bilaterální smlouvu s Královstvím Srbů, Chorvatů a Slovinců podepsal společně s Benešem M. Jinčič, který jako ministr zahraničních věcí v těchto záležitostech Jugoslávii zastupoval. Další významnou osobností založení Malé dohody byl i rumunský ministr zahraničních věcí Take Ionescu.³⁰

Ze začátku se Francie obávala, zdali úspěch této dohody dosáhne dostatečných mezí, protože byla příliš balkánským uskupením (kromě Československa byly oba státy, Rumunsko i Království Srbů, Chorvatů a Slovinců, až příliš daleko od strategické oblasti, která by Francii přišla lákavá). Francie původně chtěla navíc za spojence nově zformované Maďarsko, ale to, vzhledem k zdráhavému přijetí a podepsání Trianonské mírové smlouvy, nechtělo s Francií spolupracovat.

2.1.1 Podpora a reakce Francie

Francie chtěla od konce války najít spojence mezi zeměmi zrozenými z rozpadu Rakouska-Uherska. Bylo pro ni nejlogičtější vytvořit si spojenecký blok tam, kde z pohledu jejích hegemonistických zájmů bude nejvíce potřeba. Po ztrátě podpory Ruska se rozhodla pro postup a získávání spojenců ve střední a východní Evropě; „při vzpomínce na bývalého obrovitého ruského spojence toužila po jednotném bloku svých nynějších východních partnerů.“³¹ Francie neprojevovala, alespoň ze začátku, přílišné nadšení z nově se formující Malé dohody, obzvláště vzhledem k tomu, že byla až příliš ‚balkánským‘ uskupením. Ale přesto se Francie rozhodla, že Malou dohodu a její členské státy podpoří, a vytvořila si z nich vlastní blok, který měl podporovat francouzské zahraničně-politické aktivity.

³⁰ DEJMEK, Jindřich, *Československá zahraniční politika a vznik Malé dohody 1920-1921 (Svazek I)*, Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, 2004, s 7. ISBN 80-246-0950-9

³¹ KLIMEK, Antonín a Eduard KUBŮ. *Československá zahraniční politika 1918-1938: kapitoly z dějin mezinárodních vztahů*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1995. s 31, ISBN 80-85241-88-9

Malá dohoda byla pro Francii užitečná z toho důvodu, že měla pocit, že skrz ní může uplatňovat vlastní zahraniční politiku. Protože byla Malá dohoda strukturálně postavená po vzoru francouzském, byla založena na základě bilaterálních dohod nejen mezi členskými státy, ale pak také i s Francií, byla často ovlivňována francouzskou zahraniční politikou. Z tohoto důvodu bylo pro Francii výhodné stát se součástí této dohody o vojenském a politickém spojení; Malá dohoda měla potenciál pro to, aby vykonávala francouzské zájmy tam, kam by Francie sama nedosáhla. Prakticky se měla Malá dohoda stát bariérou mezi Sovětským svazem a západní Evropou, a také měla mít proti-německou politiku.

„Jak ukázala počáteční reakce Quai d' Orsay na zrod Malé dohody, existovaly i mezi Paříží a Prahou alespoň zatímní názorové rozdíly na středoevropské uspořádání.“³² Problém nastal, když členské státy Malé dohody (obzvláště pak Československo) sice sdílely některé francouzské cíle, ale mnoho z nich se jim nezamlouvalo například to, že „základním strategickým cílem francouzské politiky ve středovýchodní Evropě bylo nalezení spojenců pro případ nového konfliktu s Německem.“³³ To pro zemi, která udržovala hospodářské styky s Německem, a navíc nechtěla jít proti zájmům Velké Británie, bylo nepřipustným.

2.1.2 ČSR a Království Srbů, Chorvatů a Slovinců

Království Srbů, Chorvatů a Slovinců, neboli Jugoslávie, byla prvním státem, se kterým Československo podepsalo smlouvu o vojenské spolupráci v rámci Malé dohody, a to už v roce 1920, krátkou dobu po podepsání Trianonské mírové smlouvy. Vyjednávání smlouvy však nebylo jednoduché. Ze začátku byla podepsána politická konvence, ale vojenská ještě nebyla oficiálně projednaná. Jugoslávie však i přes neoficiální vojenskou spolupráci požadovala od Československa součinnost při prvním

³² DEJMEK, Jindřich, *Československá zahraniční politika a vznik Malé dohody 1920-1921 (Svazek I)*, Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, 2004, s 11. ISBN 80-246-0950-9

³³ Tamtéž

restauračním pokusu bývalého císaře Karla, vyjádřila se tak, že „v případě nebezpečí pokládá připravovanou vojenskou konvenci za závaznou, přestože formálně nikdy podepsána nebyla,“³⁴ a v tomto případě tedy součinnost vyžadovala.

I přes časté neshody mezi státy, obzvláště před podpisem smlouvy o spolupráci, se československý ministr zahraničních věcí Edvard Beneš vyjádřil, že “mezi námi a Jihoslovanskem není ani jediné otázky, ve které bychom měli protichůdné zájmy.”³⁵ Beneš často také podporoval upevňování vztahů mezi ČSR a Jugoslávií, nebyly to pouze oficiální záležitosti, ale často se konaly i různé kulturní akce. Protože nebylo v silách jednoho člověka toto zařizovat, „velká úloha byla v tomto směru svěřena Československo-jugoslávské lize,“³⁶ která byla zřízena právě pro tento účel. Nelehké začátky této spolupráce však připadaly hlavně nejistému evropskému systému a mocenskému rozložení a také z velké části vnitropolitickým problémům, které vládly v Jugoslávii nejen na začátku dvacátých let, ale v celém průběhu tohoto desetiletí. Národnostní problémy s tolika menšinami se velmi těžko řešily, navíc stát zaměstnávaly už od jeho samotného vzniku; „od prvních dnů vzniklo mezi etniky v novém státě podstatné napětí.“³⁷

2.1.3 ČSR a Rumunsko

Jak bylo výše zmíněno, hlavní rumunskou osobností, která se podílela na vzniku Malé dohody, byl ministr zahraničí Take Ionescu. Rumunsko potřebovalo připravit na případný útok, který by mohl přijít ze strany Maďarska a domluvil se s ministrem zahraničí

³⁴ SLÁDEK, Zdeněk. *Malá dohoda 1919-1938: její hospodářské, politické a vojenské komponenty*. Praha: Karolinum, 2000, s 23. ISBN 80-7184-820-4

³⁵ KLIMEK, Antonín a Eduard KUBŮ. *Československá zahraniční politika 1918-1938: kapitoly z dějin mezinárodních vztahů*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1995. s 32, ISBN 80-85241-88-9

³⁶ SLÁDEK, Zdeněk. *Malá dohoda 1919-1938: její hospodářské, politické a vojenské komponenty*. Praha: Karolinum, 2000, s 22. ISBN 80-7184-820-4

³⁷ TEJCHMAN, Miroslav. *Balkán ve 20. století*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016, s 72. ISBN 978-80-246-3178-3

Edvardem Benešem, že podepíše smlouvu o obranné vojenské spolupráci, kdyby tento případ nastal. Touto úmluvou se také připojilo Rumunsko k Malé dohodě, která byla převážně vojenská a zaručovala vzájemnou pomoc, kdyby došlo k vpádu cizí země do jedné z členských zemí této dohody. V úmluvě, kterou oba ministři podepsali, se hned první článek věnoval spolupráci při obraně napadených států.³⁸ I když byla Benešova návštěva Rumunska nečekaná, kvůli Trianonské mírové smlouvě tato spolupráce zajistila, že Maďarsko již nemělo (nebo spíše nemohlo mít) takové ambice jako dříve - obzvláště v záležitostech týkajících se území nebo jejich „snahy o obnovu svatoštěpánské koruny.“³⁹

Narozdíl od Jugoslávie však Rumunsko nebylo přirozeným spojencem Československa. Před oficiálním vytvořením Malé dohody mělo Rumunsko jiné ambice, které byly pro Československo přímo alarmující. I když „Rumuni měli zájem na bloku států, které povstaly z rozvalin Rakouska-Uherska,“⁴⁰ měli zájem spíše o připojení Maďarska k Rumunsku a domlouvali se i o připojení části Slovenska a Podkarpatské Rusi k Maďarsku. Když se proti vojenskému obsazení Maďarska vyjádřily i země Dohody, muselo se Rumunsko stáhnout, a hledat jiný způsob, jak dosáhnout svého cíle při vytvoření bloku na jihovýchodu Evropy. „Nová situace přiměla Rumuny, aby revidovali svůj dosavadní postup a projevíli zvýšený zájem o spolupráci s ČSR a Jugoslávií.“⁴¹ Proto se rozhodlo Rumunsko pro přistoupení k vojenské dohodě, kterou Masaryk a Beneš navrhli. Rumunsko se od konce války snažilo následovat postup svých zahraničně-politických cílů podle francouzského systému, ale s ohledem na jeho vnitropolitickou situaci „komplikovanou jak samou skladbou státu ze tří předem zcela odlišných celků i složitou strukturou etnickou,“⁴² bylo téměř nemožné, aby uspělo bez podpory, kterou mohlo dostat právě v rámci Malé dohody.

³⁸ DEJMEK, Jindřich, *Československá zahraniční politika a vznik Malé dohody 1920-1921 (Svazek I)*, Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, 2004, s 7. ISBN 80-246-0950-9

³⁹ Tamtéž

⁴⁰ SLÁDEK, Zdeněk. *Malá dohoda 1919-1938: její hospodářské, politické a vojenské komponenty*. Praha: Karolinum, 2000, s 18. ISBN 80-7184-820-4

⁴¹ Tamtéž, s 19

⁴² DEJMEK, Jindřich, *Československá zahraniční politika a vznik Malé dohody 1920-1921 (Svazek I)*, Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, 2004, s 8. ISBN 80-246-0950-9

2.1.4 Reakce Maďarska, Polska a Ruska

Vznik Malé dohody však nebyl obecně přijímaný, zejména ve státech, které měly vlastní plány s územím, které jim bylo odebráno. V případě Maďarska to bylo celé Slovensko, které mělo na svém území maďarské menšiny a bylo pro Maďarsko strategickou oblastí, která by jej přiblížila ke středu Evropy. Maďarsko navíc oficiálně uznalo Československé hranice až podpisem Trianonské mírové smlouvy; předtím tyto hranice odmítalo a při uspořádání prvních československých voleb se rozhodlo, že je to nepřijatelné a Slovensko si chtělo násilně znovu přivlastnit. Negativní pohled Maďarska a presumpce, že dohoda nikdy nebude úspěšná, vedla i k posměšnému pojmenování ‚Apro-entente‘ v maďarském tisku. Janek István ve svém článku popisuje názor Maďarska k vytvoření Československé republiky jako takový, že „slovenský a rusínský lid byl jako minorita pod okupací českých zemí, a s podporou Františka Jehličky chtěli uspořádat referendum o připojení Slovenska a Rusínska zpět k Maďarsku.“⁴³ Maďarsko předpokládalo, že dříve či později by se Slovensko rozhodlo k tomuto kroku.

Maďarsko však nebylo problematické pouze bezprostředně po válce, ale i v letech 1923-24 se ukázalo, že z jeho strany může přijít útok. Ohrožení rumunských hranic s Maďarskem bylo jedním z hlavních popudů k vzniku Malé dohody, a „znepokojivé zprávy, že maďarská vláda připravuje formální i materiální podmínky pro usilovné zbrojení a ozbrojené akce,“⁴⁴ tento pocit ohrožení umocnily. Tento akt dokazoval členským státům Malé dohody, že Maďarsko toto spojení nepřijímá jako dostatečně validní a tudíž bude tato hrozba i nadále na pořadu jednání Malé dohody. Skutečnost, že Malá dohoda vznikla primárně pro to, aby se mohly členské země bránit proti expanzivním tendencím Maďarska, nebyla pro Maďarsko přijatelná.

⁴³ ISTVÁN, Janek. *František Jehlička and his activity in support of the Hungarian revision in Czechoslovakia in 1919–1938*. Praha: Dvacáté století [cit. 2020/12/14] Dostupné z: https://dvacatestoleti.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/5/2016/03/Istvan_Janek_43-55.pdf

⁴⁴ SLÁDEK, Zdeněk. *Malá dohoda 1919-1938: její hospodářské, politické a vojenské komponenty*. Praha: Karolinum, 2000, s 29. ISBN 80-7184-820-4

Polsko, stejně jako Československo, bylo od začátku v podobné situaci po válce; oba státy byly ve střední Evropě, oba byly ve sféře zájmu Francie, spojovaly je hranice, o které ale vedly oba státy mnoho sporů, hlavní v roce 1919, který se poté několik let řešil. Vytvoření společenství, do kterého nebylo pozváno a nemohlo se do něj integrovat Polsko lehce odsuzovalo. I když Beneš souhlasil se spoluprací s Polskem, vyjádřil se jasně, že si nepřejí, aby se Polsko tohoto společenství stalo členem. I přes toto prohlášení ale „pokusy o jeho integraci do malodohodového bloku pokračovaly,“⁴⁵ což vytvářelo mezi členy Malé dohody časté rozkoly. Polsko tento integrační blok ze začátku nebralo příliš vážně, ale od roku 1922 se pak rozhodlo o užší hospodářskou spolupráci.

Pro Rusko byl vznik Malé dohody problematický, protože chtělo rozšiřovat svou sféru vlivu a toto uskupení mělo, dle jeho názoru, vytvořit jakousi bariéru mezi jím a západní Evropou. Mimo jiné mělo silné mocenské nároky na východní a střední Evropu a poté, co se mu po válce podařilo vytlačit Polsko z území na Ukrajině a v Bělorusku, byl i „pokus bolševické vlády o zničení nedávno se zrodivší struktury, v jejímž rámci existovalo i Československo.“⁴⁶ I komplikovanost vztahu mezi Ruskem a Rumunskem nepřidala negativnímu pohledu Ruska na Malou dohodu, vzhledem k tomu, že Rumunsko považovalo Rusko za svého úhlavního nepřítele.

2.2. Konsolidace

Protože se jednalo o francouzský typ spolupráce, jak bylo zmíněno výše, tak musely být podepsány smlouvy jak mezi členskými státy, tak i mezi jednotlivými státy a Francií. Tudíž byla potřeba sjednat s Francií možnost vytvoření konsolidačních smluv, kde by tato evropská mocnost zajišťovala bezpečí menším, a hlavně novým státům poválečné Evropy, které se pokusily o nezvyklé spojení pod názvem Malá dohoda. Když kolem

⁴⁵ SLÁDEK, Zdeněk. *Malá dohoda 1919-1938: její hospodářské, politické a vojenské komponenty*. Praha: Karolinum, 2000, s 30. ISBN 80-7184-820-4

⁴⁶ DEJMEK, Jindřich, *Československá zahraniční politika a vznik Malé dohody 1920-1921 (Svazek I)*, Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, 2004, s 5. ISBN 80-246-0950-9

roku 1923-1924 Francie začala ztrácet svou hegemoniální pozici v Evropě, začala podepisovat bilaterální smlouvy se zeměmi, které by jí mohly navrátit zpět do původních kolejí. Důležité je také zmínit, že kvůli napětí a ztrátě své pozice, musela Francie svůj postup v jihovýchodní Evropě konsolidovat převážně kvůli rostoucímu vlivu Itálie v této oblasti. Itálie, protože byla ke státům Malé dohody blíže (alespoň k Jugoslávii a Rumunsku), měla mnoho důvodů k tomu si toto území bránit a snažit se o jeho zachování ve své vlastní sféře vlivu. Francie proto považovala Itálii za svého rivala.⁴⁷

Spojeneckou smlouvu s Francií podepsala Československá republika v roce 1924, čímž upevnila vztahy a v podstatě se nenávratně dostala do francouzské sféry vlivu a mnoho jejích zahraničněpolitických aktivit muselo být v souladu s těmi francouzskými. Československo bylo pro Francii v tomto malodohodovém spojení klíčové, protože patřilo mezi vítězné státy. Mezi ty patřily i další dva členské státy Malé dohody, se kterými podepsala Francie konsolidační smlouvy o pár let později než s Československem; „spojenecké smlouvy s Francií podepsalo Rumunsko v roce 1926, Jugoslávie o rok později.“⁴⁸ Tím byl prakticky dokonán francouzský vstup do záležitostí Malé dohody, kde, i když ne zcela, značně ovlivňovala její společnou politiku.

2.3. Aktivity Malé dohody

Malá dohoda dosáhla mnoha malých vítězství, ale dosáhla i několika větších. Pod vedením Edvarda Beneše, který věřil v sílu diplomacie a silné zahraniční politiky, se jim podařilo získat, alespoň na nějakou chvíli, v Evropě respekt. Protože byla Malá dohoda jak vojenským, tak i hospodářským společenstvím, mnoho aktivit, které Malá dohoda prováděla, bylo spíše na úrovni hospodářské spolupráce.

⁴⁷ TEJCHMAN, Miroslav. *Balkán ve 20. století*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016, s 109. ISBN 978-80-246-3178-3

⁴⁸ Tamtéž, s 108

Jedno z prvních vítězství, kterého Malá dohoda společně dosáhla bylo zažehnání krize dalšího pokusu o restaurování monarchie v Maďarsku; „Karel Habsburský se o získání trůnu pokusil znovu na podzim roku 1921.“⁴⁹ V tomto roce, kdy došlo i k vytvoření Malé dohody, se podařilo členským státům pod vedením Beneše získat dostatečný náskok a mobilizovat dříve, než se problém vymknul. Značilo to tedy velmi pozitivní vstup do nového desetiletí a nového druhu spolupráce mezi Československem a státy jihovýchodní Evropy. V Československu se tato výhra oslavovala, historik F. Peroutka ve svém díle *Budování státu* zdůraznil, že bylo nutné „zapamatovat si ještě stanovisko Malé dohody, která, vzniknuvši loni, tvořila už nepodceňovatelného činitele na ploše středoevropské.“⁵⁰

V roce 1922 bylo zasedání rady Malé dohody a s Jugoslávií byly Benešem dojednané tyto body, sdělené telegramem československé vládě:

„V Bělehradě bylo dojednáno:

1. Rozšíření a prodloužení smlouvy naší s Jihoslovany tak, aby se nevztahovala jen na smlouvu trianonskou, nýbrž na všechny smlouvy společně podepsané.
2. Prodloužení na větší řadu let, mezi 10 až 20 let.
3. Důsledná vzájemná podpora všech politických a diplomatických akcí.
4. Vybudování spojení také na bázi hospodářské. Tato věc se nyní teprve propracuje a připraví.
5. Smlouva bude podepsána během několika neděl, při Pašičově návštěvě v Praze.
6. S Rumunskem podobná smlouva projednána bude teprve příští rok, až dosavadní smlouva projde.“⁵¹

V té době se členské státy Malé dohody začaly domlouvat na spojení, které by mimo vojenské podpory zajišťovalo i hospodářskou spolupráci a podporu. Ze začátku Malé dohody se hospodářské spojení věnovalo spíše oblasti „posilování vojenského a zbrojního potenciálu Malé dohody, ať již dodávkami zbraní, unifikací výzbroje či

⁴⁹ ZEMAN, Zbyněk. *Edvard Beneš: politický životopis*. Praha: Mladá fronta, 2000, s 77. ISBN 80-204-0770-7

⁵⁰ PEROUTKA, Ferdinand. *Budování státu: 1921-1922*, 3. vydání, Praha: Lidové noviny, 1991, s 1397. ISBN 80-7106-039-9

⁵¹ BENEŠ, Edvard, ČECHURA, Jaroslav a JANA ČECHUROVÁ, ed. *Edvard Beneš (diplomat na cestách): depeše z padesáti zahraničních cest ministra Beneše 1919-1928*. V Praze: Karolinum, 2000, s 49. ISBN 80-246-0010-2

výstavbou zbrojní základny.“⁵² Ale později, po podepsání několika obchodních smluv, se podařilo mezi členskými státy vybudovat silný trh. Například „ČSR zaujímala v r. 1923 druhé místo ve vývozu i dovozu Jugoslávie.“⁵³ Podobně na tom byla i s Rumunskem, i když větší podíl na vývozu a dovozu mělo Československo s druhým malodohodovým spojencem.

ČSR měla ze všech členských zemí Malé dohody nejsilnější ekonomiku, která prošla měnovou reformou a vzhledem k jejím možnostem v oblasti hospodářské, neměla tolik problémů kolísání měny udržet v relativně stabilních hodnotách. Z toho důvodu, když ostatní malodohodoví spojenci neměli možnosti, ani dostatečný kapitál a hospodářskou sílu, „Československo vypomáhalo svým těžkým průmyslem (jako byly na př. Škodovy závody) a svým kapitálem jugoslávské a rumunské armádě.“⁵⁴

Společných akcí Malé dohody bylo nepřeborné množství, a většina těch hlavních byla zasahování proti Maďarským snahám získat zpět československá území. Například padělání československých peněz mělo být zneužito k financování dalšího pokusu Maďarska o obsazení Československa. „Události jako padělatelská aféra z roku 1925, počátkem léta 1927 začínající akce anglického lorda Rothermera, plédujícího pro rozšíření území Maďarska, či svatogothardská aféra ze samého konce roku 1928, představovaly vždy nové vzpruhy zpevňující Malou dohodu.“⁵⁵ Vzhledem k tomu, že Malá dohoda byla původně vytvořena k tomu, aby se členské státy navzájem bránily před expanzivními tendencemi Maďarska, všechny tyto aktivity a akce Malou dohodu a vztahy mezi členskými státy zesílily.

Pod vlivem událostí, které přinesly Locarnské dohody, se Malé dohodě podařilo ještě lépe spolupracovat a vytvořit silnější spojení, kdy „dosavadní bilaterální ujednání

⁵² SLÁDEK, Zdeněk. *Malá dohoda 1919-1938: její hospodářské, politické a vojenské komponenty*. Praha: Karolinum, 2000, s 51. ISBN 80-7184-820-4

⁵³ Tamtéž, s 58

⁵⁴ HITCHCOCK, Edward Bering. *Zasvětil jsem život míru: životopis Edvarda Beneše*. 4. vyd. Přeložila Zdenka WATTERSONOVÁ. Praha: Jaroslav Podroužek, 1947, s 233.

⁵⁵ KLIMEK, Antonín a Eduard KUBŮ. *Československá zahraniční politika 1918-1938: kapitoly z dějin mezinárodních vztahů*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1995, s 58-59. ISBN 80-85241-88-9

vystřídala ujednání trojstranná.“⁵⁶ To se stalo v roce 1929, kdy pod vlnou vzrůstajícího protekcionismu v Evropě musela Malá dohoda držet pohromadě. Ukázalo se, že se ztrácejícím vlivem se Francie stahuje více do pozadí a raději se příliš neangažuje ve věcech, které jí nejsou až tolik blízké či potřebné, což byla například spolupráce s Malou dohodou a garantování hranic či bezpečí nových, ne příliš ‚významných‘ evropských států. V průběhu 20. let vazba mezi členskými státy Malé dohody sílila, protože se rychle stala pro Československo zásadním spojenectvím, a jedno z mála, které v rámci Evropy mělo, na které by se mohlo alespoň v nějaké míře spolehnout.

2.4. Překážky v rámci Malé dohody

Protože byla Malá dohoda prvním regionálním uskupením svého druhu, během její existence, a obzvláště pak v jejích prvních letech, se projevilo mnoho problémů a překážek, které musely členské státy překonat, pokud měly dále spolupracovat. Potíže se neukazovaly jen v jednání mezi členskými státy, ale i jejich odlišné ekonomiky a poválečné nesnáze, nebo vztahy s okolními mocnostmi nebyly vždy úplně snadné.

V prvních letech se musely vyřešit problémy, které vyvstaly kvůli nevyřešeným sporům mezi jihovýchodními spojenci, aby se mohlo alespoň bez těchto překážek jednat. „Dokonce i na cestě ke spolupráci s Rumunskem, jinak přirozeným partnerem Jugoslávceů, bylo nutno odstranit některé spory, včetně bolestivého rozdělení historického Banátu.“⁵⁷ Banát je území, které tehdy bylo na hranici mezi Maďarskem, Rumunskem a Jugoslávií, o které se v roce 1919 vedl konflikt a došlo k jeho přerozdělení mezi Maďarsko (velmi malá část území), Rumunsko a Jugoslávií. Podobně jako se vedl v témže roce konflikt mezi Polskem a Československem o Těšínsko, kvůli čemu Československo odmítlo Polsko přijmout do Malé dohody.

⁵⁶ SLÁDEK, Zdeněk. *Malá dohoda 1919-1938: její hospodářské, politické a vojenské komponenty*. Praha: Karolinum, 2000, s 81. ISBN 80-7184-820-4

⁵⁷ DEJMEK, Jindřich, *Československá zahraniční politika a vznik Malé dohody 1920-1921 (Svazek I)*, Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, 2004, s 8. ISBN 80-246-0950-9

Mimo zmíněný konflikt mezi Jugoslávií a Rumunskem se projevovaly i jiné problémy v rámci spolupráce s těmito zeměmi. „Stejně jako v případě Jugoslávie, také ve vztazích k Rumunsku bylo poukazováno na kolísání měny a dopravní potíže.“⁵⁸ Kolísání měny se přisuzovalo ke špatné poválečné situaci a celkové nestabilitě v rámci celého tržního systému. Československo mělo ze všech členských zemí nejlepší ekonomiku a hospodářský růst, po měnové reformě i stabilnější měnu než ostatní členských států. Alois Rašín dokonce navrhoval vytvoření měnové unie mezi Jugoslávií a Československem, ale nakonec z toho návrhu sešlo, protože by se to Jugoslávii nevyplatilo.

Potenciální problémy se mohly ukázat i v případě toho, že by se obnovil rakousko-uherský trh v plné síle. I když se objevovalo v Československé republice i v Malé dohodě mnoho zastánců tohoto obnovení, a bylo pro to mnoho dobrých důvodů, ukázalo se, že by to mohlo přinést více škody než užítku a nikdy se to neuskutečnilo. Byla pravda, že v rámci Rakouska-Uherska bylo Československo jednou z průmyslově nejvyspělejších oblastí (dobrým příkladem zde mohou být i Škodovy závody, které byly hospodářsky pro Československo velmi významné), Československo mělo kam vyvážet, proto by pro ČSR restaurování tohoto trhu nebyl hospodářsky špatný krok. Problematické to však bylo z toho důvodu, že kdyby se obnovil rakousko-uherský trh, mohla se tím obnovit i síla, kterou mělo dříve Rakousko-Uhersko i politicky.

Potíže však nepřicházely jen z vnitřních kruhů Malé dohody, jak bylo zmíněno výše, nýbrž i z okolí; Itálie a Francie vedly chladný spor o území, které chtěly mít pod svou kontrolou, ve své sféře vlivu, Velká Británie vnímala spojení střední a jihovýchodní Evropy jako potenciálně nebezpečné. Při různých důležitých mezinárodních konferencích se pak vedly debaty o tom, jestli by se aktivity Malé dohody neměly více kontrolovat a limitovat, nebo alespoň vést směrem, který by byl pro velmoci výhodnější.

V případě zabránění bývalému císaři Karlovi usednout zpět na trůn, což se Malé dohodě jevilo jako vítězná událost, se Velká Británie o stejné události vyjádřila takto – „Beneš spolu s Malou dohodou tak dosáhli vítězství, které západní velmoci přijaly jako další důkaz neutěšené situace ve východní Evropě a Benešovy náchylnosti k vojenským

⁵⁸ SLÁDEK, Zdeněk. *Malá dohoda 1919-1938: její hospodářské, politické a vojenské komponenty*. Praha: Karolinum, 2000, s 61. ISBN 80-7184-820-4

řešením.“⁵⁹ Britské, očividně negativní hodnocení první velké Malé dohody, nebylo zcela neočekávané. Již při samém vytvoření to bylo pro Velkou Británii problematičtější uskupení, které, dle jejího názoru, mohlo působit na evropském poli značné nepokoje.

Francie podporovala postup Malé dohody, ale snažila se jí navádět samozřejmě směrem, kterým ona sama chtěla vést svou zahraniční politiku. V průběhu příprav na konferenci v Janově „Beneš navíc musel čelit náznakům z Paříže, aby se Československo pokusilo o sblížení s Polskem, neboť se domníval, že by Polsko zavedlo malodohodové země k dobrodružné politice vůči Sovětskému Rusku.“⁶⁰ To bylo problematičtější z toho důvodu, že v průběhu dvacátých let se již státům Malé dohody začalo přičítat, že by ve všem měli poslouchat Francii a vést svou zahraniční politiku podle té její. Obzvláště v některých případech bylo zřejmé, že Beneš s některými aspekty francouzského jednání nesouhlasí. Vzhledem k tomu, že Francie byla hlavním spojencem Československa, Rumunska, i Jugoslávie, byla potřeba častých kompromisů, které vedly k rozkolu mezi jednotlivými členy. Například pro-polská politika a tlak na přijetí Polska do Malé dohody bylo nepřijatelné pro Československo, ale bylo ochotné s Polskem hospodářsky spolupracovat jako s externím státem.

„Itálie byla samozřejmě proti Malé dohodě, protože se stavěla proti každému pokusu o vybudování silnější jednoty ve Střední Evropě.“⁶¹ Itálie, rival Francie v jihovýchodní Evropě, vytvářela na Rumunsko a Jugoslávii nátlak, aby se staly jejími spojenci. Chtěla je mít pod svou kontrolou a odmítala mít ve své blízkosti spojenecký blok, který by mohl vykazovat větší integritu a spolupráci, a tím pádem ohrožovat její vlastní postavení v této oblasti. Nátlak byl vyvíjen i později, v letech 1926-27, kvůli konfliktu mezi Jugoslávií a Albánií, což ale vedlo státy Malé dohody ještě více k tomu, aby podepsaly spojenecké smlouvy s Francií⁶².

⁵⁹ ZEMAN, Zbyněk. *Edvard Beneš: politický životopis*. Praha: Mladá fronta, 2000, s 78. ISBN 80-204-0770-7

⁶⁰ Tamtéž, s 79

⁶¹ HITCHCOCK, Edward Bering. *Zasvětil jsem život míru: životopis Edvarda Beneše*. 4. vyd. Přeložila Zdenka WATTERSONOVÁ. Praha: Jaroslav Podroužek, 1947, s 231.

⁶² SLÁDEK, Zdeněk. *Malá dohoda 1919-1938: její hospodářské, politické a vojenské komponenty*. Praha: Karolinum, 2000, s 73. ISBN 80-7184-820-4

3 ČESKOSLOVENSKO A FRANCIE

Komplikovaný vztah mezi Československou republikou a Francií začal již před samotným vytvořením samostatného československého státu. Celý systém diplomacie a zahraniční politiky Československa byl postaven, díky Edvardu Benešovi, po francouzském způsobu. Francie se měla po první světové válce stát hlavním spojencem Československa, ale brzy po osamostatnění se jak prezidentu Masarykovi, tak i ministru zahraničních věcí Benešovi nezdálo vhodné a spolehlivé mít Francii jako garanta míru v oblasti střední Evropy. I přes několik překážek se ale podařilo zvládnout vzájemné neshody, a i přes nesouhlas Velké Británie Československo v roce 1924 podepsalo spojeneckou smlouvu s Francií.

Ve Francii se často měnilo uspořádání vlády po první světové válce, tudíž se často měnily i názory na zahraničně-politické záležitosti. Komplikace vztahů však nepřicházely jen z Francouzské vnitřní situace, ale i z kritiky některých československých politických stran a z velké části právě z Velké Británie, které se nelíbilo francouzské agresivní chování, které projevovalo vůči Německu, ani rozšiřování sféry vlivu Francie směrem na východ. V průběhu dvacátých let však bylo čím dál tím víc poznat, že Francie slábne a její postavení v Evropě není takové, co kdysi bývalo.

3.1 Počátky Československo-francouzských vztahů

Vztahy mezi Československem a Francií byly od začátku nestabilní; i když Francie z velké části podporovala vznik samostatné republiky, v příštích pár letech podpora střídavě přicházela a odcházela společně se střídáním sestavení francouzské vlády. Ze začátku to vypadalo velmi slibně, proto Edvard Beneš strávil mnoho času právě v Paříži, kde projednával možnosti vzniku nové republiky s různými francouzskými osobnostmi. To se nakonec prokázalo jako přínosné – „při vyjednávání mezi Spojenci a ústředními

mocnostmi to byla právě Francie, která silně naléhala na to, aby bylo ustanoveno nové Československo.“⁶³

Když měla Francie podpořit nově vznikající regionální společenství, které neslo název Malá dohoda, váhala. Chtěla sice rozšířit svou sféru vlivu dále na východ, ale rozšiřovat tak daleko, ani do míst jako bylo Rumunsko či Království Srbů, Chorvatů a Slovinců neměla v plánu. Chtěla spíše vytvořit regionální společenství států střední Evropy, to se projevovalo i ve francouzském zájmu podepisovat vojenské dohody s Polskem. To však pro Československo nepřipadalo v úvahu; po konfliktu s Polskem v oblasti Těšínska⁶⁴ po válce nebylo pro vládu přípustné, aby vojenskou spoluprací mezi sebou a Polskem podpořila. „Když pak Francouzi v únoru 1921 uzavřeli politické a vojenské spojenectví s Polskem, mající primárně protiněmecké zaostření, Masaryk a Beneš nejen nyní, ale i v nejbližších následujících letech odmítali Polsko v podobném kroku následovat.“⁶⁵ Tak Francie podpořila vznik Malé dohody a nadále byly udržovány dobré vztahy mezi Prahou a Paříží.

Pro vyjádření dobrých vztahů mezi Francií a Československou republikou dokonce Francie navrhla, aby se v Praze konala důležitá konference (nakonec známá jako Janovská). Beneš tento návrh však byl nucen odmítnout, protože „považoval její agendu za příliš citlivou.“⁶⁶ Na této konferenci Beneš působil jako prostředník mezi Francií a Británií, které měly odlišné názory a jiné přístupy k německému a ruskému problému. Benešovi se podařilo oba státy a jejich názory zprostředkovat tak, že byly všichni spokojeni s výsledkem. Několikrát se Benešovi podařilo mírnit konfliktní vztah mezi Velkou Británií a Francií, což bylo prospěšné pro všechny tři zúčastněné země, i když v průběhu 20. let pomalu Benešova popularita snižovala, obzvláště v britských kruzích.

⁶³ HITCHCOCK, Edward Bering. *Zasvětil jsem život míru: životopis Edvarda Beneše*. 4. vyd. Přeložila Zdenka WATTERSONOVÁ. Praha: Jaroslav Podroužek, 1947, s 129

⁶⁴ Tzv. Sedmidenní válka, která proběhla roku 1919 mezi Polskem a Československem o sporné území Těšínska.

⁶⁵ DEJMEK, Jindřich, *Československá zahraniční politika a vznik Malé dohody 1920-1921 (Svazek I)*, Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, 2004, s 11. ISBN 80-246-0950-9

⁶⁶ ZEMAN, Zbyněk. *Edvard Beneš: politický životopis*. Praha: Mladá fronta, 2000, s 78. ISBN 80-204-0770-7

3.2 Československo-francouzská spojenecká smlouva

Jednou z hlavních událostí 20. let 20. století mezi Československou republikou a Francií bylo podepsání spojenecké smlouvy v lednu roku 1924. Komplikovanost celé přípravy smlouvy a diskutování, převážně mezi Benešem a Masarykem, o přínosu této spojenecké smlouvy, byla pro oba vysilující. Věděli, že podepsáním vojenské spojenecké smlouvy s Francií ohrozí vztahy, které měli s Velkou Británií, proto váhali. Francie po této smlouvě s Československem toužila už od roku 1921, kdy podepsala spojeneckou smlouvu s Polskem. Po několika letech odmítavého přístupu Československa domluvy o spojenectví skončily „v kompromisu shrnutém pro veřejnost do bezbarvé smlouvy o spojenectví a přátelství,“⁶⁷ což ve skutečnosti neuspokojilo ani jednu stranu. Snaha o vytvoření dohody, která by zároveň pomohla Československu cítit se v bezpečí, ale přitom ho nesvazovat silně k Francii a jejím agresivním sklonům, nakonec způsobila, že se Československo ocitlo v srdci Evropy závislé na Francii. Kvůli poměrům v už tak velmi rozvráceném evropském systému nemělo jinou možnost.

Problémy s touto smlouvou vyvstaly potom, kdy i přes neagresivní zpracování spojenectví bylo Československo silně kritizováno Velkou Británií. Československá republika tímto ztratila podporu Velké Británie, která viděla tento krok jako potenciálně nebezpečný. I ostatní státy neprojevíly svůj souhlas; „přes velké úsilí Prahy se smlouva setkala s občas různě motivovaným, ale vždy značně silným odporem v Londýně, Římě, Berlíně, Budapešti, ba i Varšavě.“⁶⁸ Československo se definitivně zavázalo k tomu, aby se stalo součástí mocenského bloku, který se Francie snažila vytvořit od konce světové války; silně proti-německého, který měl fungovat jako ‚nárazník‘, kdyby se Německo pokoušelo o jakoukoliv expanzi. Výše zmíněné důvody pak měly za následek to, že československé odzbrojovací ambice nebyly brány vážně a československá pozice v diplomacii a poté i v rámci Společnosti národů oslabovala.

⁶⁷ KLIMEK, Antonín a Eduard KUBŮ. *Československá zahraniční politika 1918-1938: kapitoly z dějin mezinárodních vztahů*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1995. s 48, ISBN 80-85241-88-9

⁶⁸ Tamtéž

3.3 Kritika československo-francouzských vztahů

Jak už bylo zmíněno, největším kritikem československo-francouzských vztahů byla právě Velká Británie. Kritičnost k tomuto spojení nejspíše vycházela z napjatých vztahů, které Francie a Velká Británie mezi sebou udržovala. Vlna nesouhlasu směřovala k Československu téměř hned po podpisu; Británie Československo ohledně spojení s Francií varovala, kvůli svému pohledu na její mocenské ambice. David Lloyd George byl s Benešovým chováním často nespokojený, a „na přelomu let 1923/1924, v souvislosti s podpisem francouzsko-československé spojenecké smlouvy, Lloyd George charakterizoval Beneše jako ‘hlučného človíčka, který chlubně kluše Evropou - abych užil fráze z operety Gilberta a Sullivana - vyřizovat pochůzky pro francouzské ministry’.“⁶⁹ Objevovalo se i mnoho jiných kritických názorů na Beneše a jeho postupy zvláště s ohledem na jeho přístup k Francii a Británii zároveň; občas byl přirovnáván k cirkusovému jezdcí, který stojí každou nohou na jiném koni, reprezentujícím Británii a Francii.

Kritika však nebyla projevována pouze ve Velké Británii, mnoho okolních států toto spojení kritizovalo též. Z jasných důvodů se nelíbilo Německu, že se cítilo obklopeno státy, které ho budou omezovat francouzským přístupem, ale nelíbilo se to ani jiným státům Společnosti národů, kterým se mocenský přístup Francie nezamlouval a cítili se jím být ohroženi. V té době se projevilo i mnoho problémů s řešením konfliktů na evropské půdě a lidé se čím dál víc obávali dalšího konfliktu způsobeného Německem.

Vnitropolitické problémy v Československu této situaci příliš nepomohly. V různých kruzích lidé začali pochybovat o správnosti podepsání spojenecké smlouvy s Francií, která by je potenciálně mohla dostat do potíží. „Obavy se šířily i v československých vojenských kruzích.“⁷⁰ Obzvláště při nezdařeném vyjednávání v Locarnu se objevily

⁶⁹ ZEMAN, Zbyněk. *Edvard Beneš: politický životopis*. Praha: Mladá fronta, 2000, s 98. ISBN 80-204-0770-7

⁷⁰ KLIMEK, Antonín a Eduard KUBŮ. *Československá zahraniční politika 1918-1938: kapitoly z dějin mezinárodních vztahů*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1995. s 52, ISBN 80-85241-88-9

názory, že „nové trendy v evropské politice nedávají pro budoucnost záruku spolehlivosti stávající součinnosti s Francií.“⁷¹ Z pohledu diplomata Huberta Masaříka, který situaci pozoroval z Belgie, kde byl v té době vyslancem, byla klíčová otázka ta, zdali je francouzský zájem o spolupráci opravdu silná, či nikoliv. Masařík se vyjádřil takto – „když jsem srovnával situace ČSR a Belgie a kladl si otázku, zda ČSR skutečně leží ve sféře životního zájmu Francie, hlodala ve mne pochybnost, že kladná odpověď, opřená o tolikrát opakovaná prohlášení francouzských vlád, má za sebou otazník.“⁷² Společnost se v Československé republice dělila v názorech na spojenectví s Francií, a vytvořilo to nepříjemnou atmosféru nejen v zahraničních kruzích, ale i v těch československých. Některé politické strany kvůli podepsání československo-francouzského spojenectví žádaly odchod Beneše z postu ministra zahraničních věcí.

Československo se tedy stavělo k problému nerozhodně, nebo spíše skepticky, a Francie se k problému stavěla stejným způsobem. Francouzský prezident Millerand byl silně protiněmecký, Aristide Briand byl zase zastáncem názoru, že by se mělo s Německem spolupracovat, a v roce 1929 dokonce přišel s návrhem s vytvořením Panevropské unie. Země, která měla být hlavním spojencem v Evropě, byla nakonec zmítána různými názory, a jediné co je spojovalo byla snaha „o dosažení pevného spojeneckého svazku s Anglií.“⁷³ Briand věřil, že když bude mít Francie příliš silnou vazbu na Československo a Polsko, nebude moci usilovat o spolupráci s Německem, které by se cítilo obklíčené a v nebezpečí. Ale právě z toho důvodu přemýšlel „o jistém uvolnění svazků své vlasti s ČSR a Polskem, pro něž nyní francouzská pomoc začne teprve s akcí všech členů Společnosti národů.“⁷⁴ Obzvláště pak po roce 1924, kdy přišel Poincarého pád a podpis politické a vojenské spojenecké smlouvy mezi ČSR a Francií, se výše zmíněný názor Aristida Brianda začal šířit a uplatňovat mnohem více, než ten Millerandův a Poincarého.

⁷¹ KLIMEK, Antonín a Eduard KUBŮ. *Československá zahraniční politika 1918-1938: kapitoly z dějin mezinárodních vztahů*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1995. s 52, ISBN 80-85241-88-9

⁷² MASAŘÍK, Hubert, *V proměnách Evropy: paměti československého diplomata*. Praha: Paseka, 2002, s 77-78. ISBN 80-7185-530-8

⁷³ Tamtéž, s 82

⁷⁴ KLIMEK, Antonín a Eduard KUBŮ. *Československá zahraniční politika 1918-1938: kapitoly z dějin mezinárodních vztahů*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1995. s 57, ISBN 80-85241-88-9

3.4 Konec francouzské hegemonie v Evropě

„Léta 1923-24 předznamenávala proces postupného oslabování francouzských a tím i československých pozic.“⁷⁵ Francie, zpustošená po válce, ale stále hnaná kupředu pomstychtivostí, narazila na hranici v roce 1924, kdy se rozpadla Poincarého vláda a ztratila většinu zbylé podpory od Velké Británie. Veškeré pokusy o získání co největší sféry vlivu v Evropě skončily katastrofálně, a smlouva s Československem byla tak silně kritizována, že to Francii odradilo od větší spolupráce mezi sebou a slabšími zeměmi střední Evropy. „Francie, jejíž zahraniční politiku vedl v roce 1925 A. Briand, sice chápala, že plán podrývá její spojenecký blok ve střední Evropě, uvědomovala si ale rovněž slábnutí svého postavení a toužila po dohodě s Německem.“⁷⁶ Briand cítil, že se mu vyplatí smlouva s Německem mnohem více než s balkánskými státy či Polskem a Československem, proto se rozhodl svou zahraniční politiku směřovat spíše na Německo. Československo bylo tedy často z konferencí vynecháváno, nebo na něj nebyla brána přílišná zřetel.

Bylo zřejmé, že Francie, dříve tak nadšená z regionálního společenství nově vytvořených států střední Evropy měla do budoucna jiné plány, které pro ni byly výhodnější. Jeden z posledních pokusů ve dvacátých letech byla Briandova Panevropa v roce 1929. Tato ‘unie’ sice byla převážně zaměřená na ekonomickou a hospodářskou podporu evropských států, ale hlavně se v něm odrážela francouzská obava o bezpečnost Evropy, která Společností národů dle jejich mínění nebyla dostatečně chráněna. Nová struktura regionálního společenství měla přinést do Evropy mír a spolupráci i se státy, které byly po válce vnímané jako hrozba.

⁷⁵ KLIMEK, Antonín a Eduard KUBŮ. *Československá zahraniční politika 1918-1938: kapitoly z dějin mezinárodních vztahů*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1995, s 49. ISBN 80-85241-88-9

⁷⁶ Tamtéž, s 52

4 ČESKOSLOVENSKO A SPOLEČNOST NÁRODŮ

Vytvoření společenství, které by mělo za úkol udržovat mír a hospodářskou prosperitu, měl ve svých bodech⁷⁷ americký prezident Woodrow Wilson. Právě díky jeho Čtrnácti bodům byl vznik Společenství národů projednán a umožněn. Své plány však vokalizoval již mnohem dříve - v roce 1916 například hovořil o vytvoření mezinárodního společenství pro udržení stabilního míru. Idea kolektivní bezpečnosti měla dle Wilsona v novém poválečném systému své místo, a státy by se jí měly řídit, pokud se chtěly vyhnout dalšímu rozsáhlému konfliktu.

Československo bylo jedním ze zakládajících členů Společnosti národů a tudíž bylo samozřejmě nedílnou součástí. I když bylo Československo malý stát, měl silnou zahraniční politiku pod vedením ministra zahraničních věcí Edvarda Beneše a prvního prezidenta Tomáše G. Masaryka. Tato kapitola práce se věnuje aktivitám Československa na půdě Společnosti národů, popisuje průběh vyjednávání, kterých se ČSR ve dvacátých letech zúčastnila.

4.1 Vznik Společnosti národů

Regionální uskupení a bilaterální smlouvy existovaly už dříve, ale žádné z nich nebyly tak ambiciózní, jako pakt o Společnosti národů. Už dříve však mnoho osob uvažovalo o vytvoření společenství, které by spojovalo velkou část světa, propagovalo by mír a pomohlo by vytvořit prostředí, které by bylo bezpečné pro všechny. Celá koncepce míru a mezinárodní spolupráce byla po první světové válce pozměněna a lidé v čele svých států věděli, že musí udělat krok k tomu, aby se společenství pro udržení míru ve světě vytvořilo. „Trvalo čtyři dlouhé roky děsivého plýtvání a nesmyslného zabíjení na

⁷⁷ Tyto body byly proneseny v jednom z Wilsonových projevů, bylo to vyjádření Wilsona k tomu, jak by chtěl aby vypadal poválečný mír a spolupráce. Byl zastáncem kolektivní bezpečnosti a věřil, že bude větší síla ve společném jednání.

bojištích první světové války, než se sny staly skutečností, a vytvoření Společnosti národů bylo katapultováno na vrchol mírové agendy v lednu roku 1919.⁷⁸ Společnost národů se tedy stala první tak rozsáhlou mezinárodní organizací pro udržování stabilního míru.

Cílem Společnosti národů bylo převážně „pěstovati a rozvíjeti součinnost mezi národy a zajišťovati jim mír a bezpečnost.“⁷⁹ Měla to být mírová organizace, která byla vytvořena proto, aby se členským státům dostalo co největší ochrany a měla to být tzv. „ručitelka za plnění mírových smluv“⁸⁰, která měla nad vším mít kontrolu. Spojením co nejvíce zemí by pak měla dosáhnout dlouhotrvajícího, silného a stabilního míru mezi jednotlivými členskými státy a zamezit dalšímu velkému konfliktu. Další rozsáhlá válka v sepsaných podmínkách Společnosti národů však nebyla vyloučena, jen se muselo udělat vše, co bylo v silách Společnosti národů, aby k ní nemuselo dojít.

Vznik Společnosti národů byl pro nové Československo velmi důležitý, protože to bylo jedno z mála míst, kde si mohlo svou existenci a své postavení v mezinárodních vztazích hájit. Také zajišťovalo do jisté míry i jeho existenci - poprvé měly malé státy jistotu, že je větší nepohlí, představitelé států si byli alespoň do přijatelné míry jisti tím, že jejich stát bude samostatný (nebo se v blízké době necítí ohroženě). Problémem, který bude rozebírán později však bylo to, že právě kvůli odevzdání se do rukou Společnosti národů, a spoléhání se na její ochranu, se Československo, společně s jinými nově vzniklými státy dostalo do situace, kde nebyl kdo by jim pomohl. Nebo měla Společnost národů jiné problémy, na které by se soustředila, a proto se konflikty nebo záležitosti týkající se těchto států rozebíraly velmi zdlouhavě a byly upřednostňovány záležitosti týkající se západní Evropy.

⁷⁸ Henig, Ruth. "One Vision – Many Approaches." In *The League of Nations*. Londýn: Haus Publishing, 2010. str. 1 [cit.2021-1-21]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/j.ctt1hfr32p.4>

⁷⁹ KROFTA, Kamil. *Společnost národů v mezinárodní politice*. Praha: Čs. akční výbor pro Společnost národů, 1936. str. 16. [cit 2021-1-20] Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:734407b0-be56-11e3-93a3-005056825209>

⁸⁰ Tamtéž, s 13

4.2 Československo na půdě Společnosti národů

Ve světě Společnost národů vnímali lidé spíše pesimisticky - mnoho lidí nevěřilo v to, že by se podařilo tento projekt uskutečnit. Dr Edvard Beneš, který sám vyjadřoval své pochybnosti ohledně Společnosti národů, však také šířil optimističtější přístup. I přes obtíže, kterým Společnost národů čelila, se jí dařilo pomalu ale jistě postupovat ve svém plánu, a navzdory nepřívětivé době, ve které vznikla, se za začátku relativně úspěšně pokusila o udržení mírového stavu. Československo se však odmítalo odevzdat pouze do rukou Společnosti národů, proto, jak bylo zmíněno v předchozích kapitolách, se snažilo o podporu i ze stran Malé dohody a Francie. Beneš byl velmi zdatným zastupitelem Československa ve věcech zahraniční politiky a diplomacie, a proto se stal i jednou z nejvýznamnějších osob ve vyjednávání věcí Společnosti národů; po vytvoření Společnosti národů byl jedním z jeho hlavních cílů, aby vyzdvihl Československo v mezinárodním prostředí. Jednou z více významných záležitostí, které Beneš připravoval a projednával, byl Ženevský protokol, kterému se bude věnovat následující podkapitola.

Československá aktivita na půdě společnosti národů však nespočívala pouze v přípravě Ženevského protokolu, nýbrž měla i jiné aktivity. Například v roce 1921, při II. Shromáždění Společnosti národů Edvard Beneš plnil funkci místopředsedy a byl prostředníkem sporu mezi Polskem a Německem o Horní Slezsko.⁸¹ V roce 1923 na zasedání Rady Společnosti národů zas Beneš odeslal telegram pro Dr Girsu, kde popisoval, co dojednal s italským ministerským předsedou Mussolinim – „Za základ další politiky ujednáno: a/ striktní trvání na mírových smlouvách v jejich duchu i liteře. b/ spolupráce všude k zachování klidu ve střední Evropě a na západě.“⁸² Během tohoto zasedání Mussolini vyjádřil svou podporu v kandidatuře Československa do Rady společnosti národů, což byl pro tak malý stát velký a diplomaticky významný krok. Mimo

⁸¹ BENEŠ, Edvard, ČECHURA, Jaroslav a Jana ČECHUROVÁ, ed. *Edvard Beneš (diplomat na cestách): depeše z padesáti zahraničních cest ministra Beneše 1919-1928*. V Praze: Karolinum, 2000, s 31. ISBN 80-246-0010-2

⁸² Tamtéž, s 64

této podpory však Beneš získal i celkovou podporu Itálie a jak se sám vyjádřil – „Veřejné mínění italské zcela získáno.“⁸³

Navzdory vnitřním problémům v Československu byl ministr zahraničních věcí odhodlán angažovat se v mezinárodních otázkách – „obával se svých domácích protivníků, kteří by ho mohli vypudit z úřadu“⁸⁴. Kvůli jeho častým cestám do zahraničí neměl kontrolu nad tím, jak se vyvíjí situace na domácí půdě a své obavy ze zahraničí často psal své manželce. V roce 1923 vyvstalo mnoho problémů, které Edvard Beneš často jezdil řešit do Ženevy, což jeho znepokojení jen zhoršilo; nejen o svou pozici, ale také o budoucnost Společnosti národů. Například konflikt mezi Itálií a Řeckem, při kterém podle něj šlo dokonce i o samou existenci Společnosti národů, kdyby se nejednalo dostatečně delikátně a neuklidňovaly se obě zúčastněné strany. Beneš byl na všech zasedání Společnosti národů, kterých se účastnil, velmi aktivní a podával mnoho návrhů a rezolucí, mezi které patřili například i tři schválené rezoluce o omezení zbrojení a normální rakouský rozpočet.⁸⁵

V roce 1925 se pak podepsaly Locarnské dohody. Zahrnovaly „čtyři arbitrážní smlouvy mezi Německem na jedné a Francií, Belgií, Polskem a Československem na druhé straně.“⁸⁶ Ty měly především garantovat to, že ani jedna země, která podepsala Locarnské dohody se nebude pokoušet rozvracet mír a musí navzájem respektovat neporušitelnost svých hranic. Už z tohoto roku a z témat, na které byly vedené konference nejen tento rok, ale několik předešlých bylo jasné, že se mocnosti i celá Společnost národů (včetně československého ministra Beneše) obávali revoluce v Německu, která by se mohla stát velmi agresivní, kvůli situaci, ve které se Německo nacházelo. Mnoho zastupitelů se o tomto problému v průběhu dvacátých let vyjádřilo jako o něčem, co se

⁸³ BENEŠ, Edvard, ČECHURA, Jaroslav a Jana ČECHUROVÁ, ed. *Edvard Beneš (diplomat na cestách): depeše z padesáti zahraničních cest ministra Beneše 1919-1928*. V Praze: Karolinum, 2000, s 65. ISBN 80-246-0010-2

⁸⁴ ZEMAN, Zbyněk. *Edvard Beneš: politický životopis*. Praha: Mladá fronta, 2000, s 65. ISBN 80-204-0770-7

⁸⁵ BENEŠ, Edvard, ČECHURA, Jaroslav a Jana ČECHUROVÁ, ed. *Edvard Beneš (diplomat na cestách): depeše z padesáti zahraničních cest ministra Beneše 1919-1928*. V Praze: Karolinum, 2000, s 92. ISBN 80-246-0010-2

⁸⁶ KROFTA, Kamil. *Společnost národů v mezinárodní politice*. Praha: Čs. akční výbor pro Společnost národů, 1936. s 27. [cit 2021-1-20] Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:734407b0-be56-11e3-93a3-005056825209>

dalo do pohybu a již není možné zastavit, pouze oddálit; což byla v té době přesná predikce. Rok 1925 byl velmi důležitým i z toho důvodu, že se Benešovi podařilo podepsat mnoho jiných smluv, například i arbitrážní smlouvu se Švédskem, nebo hospodářské a odzbrojovací smlouvy, vše v rámci aktivity Společnosti národů.

Roku 1926 se pak Benešovi podařilo podepsat několik smluv zajišťujících dobré obchodní styky s Rakouskem, a proběhlo jednání o přistoupení Německa do Rady Společnosti národů, u kterého byl Beneš přítomen. V tentýž rok bylo Benešovi navrženo, že by měl podat demisi.⁸⁷ Bylo jasné, že pro tak zapáleného diplomata bylo složité řešit jak věci zahraniční, tak i věci vnitropolitické, a s jeho velmi náročnými a častými cestami do zahraničí to bylo ještě složitější.

Dr Edvard Beneš se v roce 1928 zúčastnil podepisování Briand-Kellogova paktu, který byl podepsán patnácti zástupci států ve Francii, včetně československého ministra zahraničních věcí. Věřil, že aktivity Společnosti národů by mohly zpomalit, nebo zastavit nepokoje, které vypadaly že vyvstanou - například obavy z Anschlusu nebo Maďarské postupy na jihovýchodě Evropy. Vyřešit se mohly i finanční záležitosti, s různými plány, které navrhovaly Spojené státy; Dawesův plán či Youngův plán mohly oba pomoci při řešení komplikací, které v problematických státech vyvstaly po Versailleském míru.

4.3 Ženevský protokol a jeho význam pro Československou republiku

Kvůli tomu, že mnoho států již od začátku vytvoření Společnosti národů vyjadřovalo jisté pochybnosti ohledně plnění svých funkcí, nedlouho po jejím početí „vznikly snahy o zvláštní *všeobecný garanční pakt proti válce*, jímž by se státy vedle povinnosti k Společnosti národů ještě dobrovolně zavázaly k politice míru a daly si zvláštní záruky pro

⁸⁷ BENEŠ, Edvard, ČECHURA, Jaroslav a Jana ČECHUROVÁ, ed. *Edvard Beneš (diplomat na cestách): depeše z padesáti zahraničních cest ministra Beneše 1919-1928*. V Praze: Karolinum, 2000, s 143-152. ISBN 80-246-0010-2

vzájemnou bezpečnost.“⁸⁸ Tento výše zmíněný pakt se měl později, v roce 1924, představit Radě Společnosti národů jako Ženevský protokol.

Ministr zahraničních věcí Edvard Beneš byl zaneprázdněn cestami do zahraničí; obzvláště pak s věcmi které se týkaly Malé dohody, Francie či Společnosti národů, ale od roku 1923, po relativním ustálení vztahů mezi státy Malé dohody, se „důležitou oblastí jeho aktivity se pak stala nedávno založená Společnost národů, v průběhu jejíchž jednání - nejmórazněji při přípravě tzv. ženevského protokolu r. 1924 - se snažil posílit její kolektivně bezpečnostní mechanismy na podporu menších států.“⁸⁹ Beneš viděl v Společnosti národů velký potenciál, a obzvláště pak při sjednávání tohoto protokolu, nakonec byla také Československá republika jediným státem, který tuto smlouvu ratifikoval, z čehož vyplývá, že to měla být opravdu jedna ze stěžejních smluv ochraňujících Československo a jeho zahraničněpolitické zájmy. Ženevský protokol navíc měl více odkrýt a řešit setrvávající problém s odzbrojováním, který se Společnosti národů zatím nepodařil vyřešit ani nikam příliš posunout.

Ženevský protokol měl být významnou součástí československé zahraniční politiky, obzvláště pak kvůli jeho podstatě a schopnosti ochraňovat menší státy, mezi ně patřilo právě i Československo. Návrh, se kterým se předstoupilo před Společnost národů však nebyl schválen a Ženevský protokol tudíž nikdy nevstoupil v platnost. Ochrana malých států tedy závisela na Společnosti národů, která už v té době neměla takovou sílu na půdě Evropy jako dříve, nebo na jiných sjednaných dohodách mezi jednotlivými státy. Jak sám Beneš prohlásil, „došlo k promeškání příležitosti, která se možná vrátí až za řadu let.“⁹⁰ Navzdory praktičnosti a potřebnosti Ženevského protokolu se tato příležitost již nevrátila. Velká Británie svůj souhlas stáhla, z důvodu toho, že „byla účastníkem arbitrážních smluv pokrývajících západní hranice Německa, ale ne ty východní - ale co to vypovídalo o míře Britské angažovanosti v povinnostech ukládaných Společností národů ve východní

⁸⁸ KROFTA, Kamil. *Společnost národů v mezinárodní politice*. Praha: Čs. akční výbor pro Společnost národů, 1936. s 23. [cit 2021-1-20] Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:734407b0-be56-11e3-93a3-005056825209>

⁸⁹ DEJMEK, Jindřich. *Diplomacie Československa: Díl I. Nástin dějin ministerstva zahraničních věcí a diplomacie (1918-1992)*. Praha: Academia, 2013, s 31. ISBN 978-80-200-2210-3

⁹⁰ KLIMEK, Antonín a Eduard KUBŮ. *Československá zahraniční politika 1918-1938: kapitoly z dějin mezinárodních vztahů*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1995, s 51. ISBN 80-85241-88-9

Evropě?⁹¹. V absenci Spojených států ve Společnosti národů nebyla možnost, jak návrh dále protlačit, a bylo jasné, že se Velká Británie stahuje z této oblasti a snaží se zaměřit více na své vlastní problémy.

Vývoj vztahů mezi Československem a velmocemi během dvacátých let do jisté míry předpovídal vývoj v letech třicátých. V budoucnu výše zmíněný problém přivedl Společnost národů do situace, kdy se musela rozhodnout raději malý stát obětovat, nežli se pustit do otevřeného konfliktu se zemí, kterou se jim nepodařilo zastavit při zbrojení.

4.4 Překážky v rámci spolupráce Československa a Společnosti národů

Československý ministr zahraničních věcí dobře věděl už v počátcích Společnosti národů, že to nebude jednoduché. I když byla Wilsonova idea mezinárodního společenství velmi vznešená, nebylo jednoduché to provést přesně tak, jak by si to všichni přáli. Místo toho se objevilo mnoho potíží, které se státy zdráhali vyřešit, navíc v úplně novém mezinárodním systému mnoho států a jejich zastupitelů nevědělo, jak postupovat. Nedlouho po vzniku Společnosti národů, v září roku 1922, se tedy ministr zahraničních věcí Edvard Beneš vyjádřil své pochyby o fungování Společnosti národů velmi výstižně:

„Je přirozeno, že dílo tak obrovské, s tak vysokými cíli a tak těžko proveditelné, o něž bojuje lidstvo vlastně od prvních okamžiků, kdy si začalo uvědomovati svoji jednotu lidskou, nemůže pro svou podstatu býti uskutečněno v krátké lhůtě vůbec, a tím méně, začíná-li se budovati v situaci tak rozvrácené a za podmínek tak těžkých.“⁹²

⁹¹ Henig, Ruth. "One Vision – Many Approaches." In *The League of Nations*. Londýn: Haus Publishing, 2010. s 104 [cit.2021-1-21]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/j.ctt1hfr32p.4>

⁹² KROFTA, Kamil. *Společnost národů v mezinárodní politice*. Praha: Čs. akční výbor pro Společnost národů, 1936. s 18. [cit 2021-1-20] Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:734407b0-be56-11e3-93a3-005056825209>

Prvním problémem tedy samozřejmě bylo, že takové rozsáhlé mezinárodní uskupení vzniklo velmi náhle v době, kdy bylo vše rozvrácené hospodářsky, ekonomicky, společensky a v mnoha jiných ohledech též. Každá členská země, obzvláště pak Francie a Velká Británie, měla mnoho vlastních obtíží, které musela sama řešit. Neměly tedy ani čas ani prostředky na to soustředit se na problémy ostatních a řešení konfliktů. Proto bylo jednodušší problémy spíše odsouvat a doufat, že se nebudou opakovat, nebo že nebudou eskalovat. Mezi mocnostmi po Pařížské konferenci po konci první světové války byla navíc velmi napjatá atmosféra. Podle Beneše mohla Společnost národů, vytvořená v této zmatečné době, „nejen nezbaví národy jejich dravých pudů, nýbrž se naopak sama stane pramenem nových nedorozumění, konfliktů a válek.“⁹³

Druhým problémem pak byla velikost Československé republiky a tím pádem její omezená moc při rozhodování v rámci Společnosti národů, i když byl Edvard Beneš velmi zdatným ministrem zahraničních věcí a jeho schopnost vyjednávání byla i podle československého prezidenta Masaryka bezkonkurenční. Kritika ze strany Velké Británie směřovaná na postupy a vyjednávání československých diplomatů navíc ztěžovala proces jednotlivých záležitostí spojených s Československem, Malou dohodou, ale i záležitostí Polských, nebo hospodářských ve střední a jihovýchodní Evropě. Beneš měl navíc pocit, že nikomu nemůže věřit a všechno by se mohlo rázem obrátit v nepříznivou situaci, tyto obavy se pak hned v následujícím desetiletí potvrdily při podepsání Mnichovské dohody.

Podle historiků, kteří psali v době, kdy ještě Společnost národů existovala, měla jednu zásadní chybu, která byla už v podstatě jejího vzniku. Touto chybou bylo, že „Společností národů nevstoupil v život Svaz mírový, nýbrž Liga válečná,“⁹⁴ což znamenalo, že i když měla Společnost národů primárně vykonávat funkci zachování míru v Evropě a ve světě, mnohým se zdálo, že je to spíš válečné uskupení. Směřovaná na aktivity Společnosti národů byla i odvážná zmínka o tom, že „ani Svatá aliance nebyla tak okatě

⁹³ KROFTA, Kamil. *Společnost národů v mezinárodní politice*. Praha: Čs. akční výbor pro Společnost národů, 1936. s 19. [cit 2021-1-20] Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:734407b0-be56-11e3-93a3-005056825209>

⁹⁴ Tamtéž, s 21

imperialistická“⁹⁵, a pro mnoho lidí to působilo nebezpečným dojmem. Byl totiž zásadní rozdíl mezi plánem, který nastínil Wilson a společenstvím, ovlivněným idejemi Clemenceaua, které doopravdy vstoupilo do mezinárodního systému. Dalším problémem se později ukázalo i zdlouhavé rozhodování a neschopnost společnosti národů zasahovat tam, kde byla potřeba.

Tyto problémy se objevily již na začátku fungování Společnosti národů, a přirozeně, kvůli době, kdy vznikla, v pozdějších letech se jen prohlubovaly. Veškeré pokusy o opravy nefunkčních mechanismů však byly do jisté míry marné, nebo nedostatečné. Henry Kissinger, jako kritik Společnosti národů, se o ní vyjádřil takto: „Žádná agrese, jíž se účastnila velmoc, nikdy nebyla poražena uplatněním principu kolektivní bezpečnosti. Světové společenství buď odmítlo posuzovat agresivní čin jako agresi, nebo se neshodlo na přiměřených sankcích.“⁹⁶ Proto v průběhu dvacátých let vyvstalo mnoho problémů a proto se Společnost národů ukázala jako neefektivní ve třicátých letech, obzvláště pak v ohledu na Československo – „po uhašení svobody Československa Společnost národů vůbec nereagovala.“⁹⁷

⁹⁵ KROFTA, Kamil. *Společnost národů v mezinárodní politice*. Praha: Čs. akční výbor pro Společnost národů, 1936. s 21. [cit 2021-1-20] Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:734407b0-be56-11e3-93a3-005056825209>

⁹⁶ KISSINGER, Henry. *Umění diplomacie: od Richelieua k pádu Berlínské zdi*. Praha: Prostor, 1996. Obzor (Prostor), s 262. ISBN 80-85190-51-6

⁹⁷ Tamtéž

ZÁVĚR

Diplomacie a zahraniční politika ve dvacátých letech minulého století byla pro Československo naprosto klíčová ve formování nově vzniklé republiky a v jejím ukotvení v rámci nejistého vývoje poválečné Evropy. Diplomacie a zahraniční politika byly to, co Československou republiku vytvořilo a také to, co jí až do roku 1938 udrželo na pozici samostatného státu. Její aktivita na půdě Společnosti národů, Malé dohody a její vztahy s Francií jí vyzvedly do popředí dějin Evropy, více než ostatní nově vzniklé státy. I když její pozice závisela hodně na té francouzské, Československá republika se i nadále zúčastňovala velkých mezinárodních konferencí, kde se, převážně skrze aktivitu československého ministra zahraničních věcí Edvarda Beneše, dostávala do popředí. Československé aktivity byly často kritizovány těmi, kteří nesouhlasili s tím, jak malá, nová republika postupuje, ale vytrvalost Dr. Beneše a československých diplomatů postupovaly dále.

První kapitola této bakalářské práce se věnovala vzniku Československé republiky pouhé dva roky před zkoumaným obdobím, které položilo základ pro vývoj událostí ve dvacátých letech. Z okolností vzniku samostatné Československé republiky totiž bylo zřejmé, kdo by mohl být československým spojencem. I jeho hospodářská situace mnohé napovídala o budoucím vývoji, o stabilitě měny a zahraničním obchodu.

Z popisu a analýzy vztahů v kapitole druhé, mezi Československem a jeho jihovýchodními spojenci v Evropě, Královstvím Srbů, Chorvatů a Slovinců a Rumunskem, se kterými vytvořili regionální uskupení pod názvem Malá dohoda je zřejmé, že to byl jeden z hlavních cílů československé zahraniční politiky. Často kritizované společenství třech států se však stalo nejdéle trvajícím regionálním uskupením svého druhu. Malá dohoda, která se z velké části vázala na Francii, měla převážně proti-maďarskou politiku, ale byla neustále tlačena do spolupráce s jinými státy, které měly spíše proti-německou, nebo pro-sovětskou politiku.

Třetí kapitola se věnuje československo-francouzským vztahům, které z velké části určovaly směr československé zahraniční politiky v průběhu dvacátých let. Se ztrátou hegemoniální pozice Francie se pomalu dostala do pozadí i Československá republika, která se, i po podepsání spojenecké smlouvy s Francií, snažila o udržení své pozice alespoň v rámci střední či jihovýchodní Evropy. Z kritiky československo-francouzské smlouvy a francouzského ústupu z území, které pro ni bylo ze začátku zajímavé, vychází i celkový evropský přístup k Československu před druhou světovou válkou.

Poslední kapitola se zabývá československou aktivitou na půdě společnosti národů, kde mělo Československo, jako jeden z vítězných států první světové války, ale i jako nově vzniklý stát, svou danou pozici, která, jak bylo zmíněno v předešlých kapitolách, silně navazovala na tu francouzskou. Československo ztrácelo svou pozici nejen v Evropě, ale také i v rámci Společnosti národů, kde se ke konci dvacátých let několikrát stalo, že během mezinárodní konference nemohli být českoslovenští diplomaté přítomni, z rozhodnutí Francie a Velké Británie. Toto utlačování také vypovídalo mnoho o vývoji, který následoval v dalším desetiletí.

Z tohoto popisu a analýzy významných cílů československé zahraniční politiky, které byly ve dvacátých letech minulého století uskutečňovány vyplývá, že Československá republika jako taková vznikla a byla postavena na diplomacii a zahraniční politice, a zahraniční politika jí též přijímala na relativně dobré mezinárodní pozici. Československo mělo silné a schopné diplomaty, ale nestabilní prostředí v poválečné Evropě, komplikované vztahy s okolními zeměmi, velikost této země a mimo jiné i její národnostní složení, nebyly ideálními atributy úspěchu. I přes všechny vnitropolitické potíže se Československo stalo jednou z nejvíce diplomaticky aktivních zemí mezi ostatními osamostatněnými státy střední a jihovýchodní Evropy.

Tato bakalářská práce zkoumá a rozebírá však pouze tři cíle československé zahraniční politiky a diplomacie – Malou dohodu, Československé vztahy s Francií a aktivity Československé republiky na půdě Společnosti národů. Vztahy, které měla Československá republika s ostatními okolními státy, s Velkou Británií či Sovětským

Ruskem, se zmiňují jen okrajově, i když jsou nedílnou součástí československého vývoje ve dvacátých letech. Do budoucna by se toto téma dalo rozšířit a mohly by se zkoumat i ostatní cíle československé diplomacie a zahraniční politiky, například její obchodní styky s Německem, vztahy s Velkou Británií nebo se SSSR, které lépe doplní a vysvětlí vývoj v Československé republice v průběhu 20. let minulého století. Hospodářské styky a obchod s jinými evropskými zeměmi také mnohé napovídají o vývoji zahraniční politiky státu, proto pro další výzkum tématu *Československá diplomacie a zahraniční politika ve 20. letech 20. století* by bylo vhodné zakomponovat i tento aspekt.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BENEŠ, Edvard, ČECHURA, Jaroslav a Jana ČECHUROVÁ, ed. *Edvard Beneš (diplomat na cestách): depeše z padesáti zahraničních cest ministra Beneše 1919-1928*. V Praze: Karolinum, 2000. ISBN 80-246-0010-2

DEJMEK, Jindřich, *Československá zahraniční politika a vznik Malé dohody 1920-1921 (Svazek I)*, Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, 2004. ISBN 80-246-0950-9

DEJMEK, Jindřich. *Diplomacie Československa: Díl I., Nástin dějin ministerstva zahraničních věcí a diplomacie (1918-1992)*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2210-3

KLIMEK, Antonín a Eduard KUBŮ. *Československá zahraniční politika 1918-1938: kapitoly z dějin mezinárodních vztahů*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1995. ISBN 80-85241-88-9

MASAŘÍK, Hubert, *V proměnách Evropy: paměti československého diplomata*. Praha: Paseka, 2002. ISBN 80-7185-530-8

PEROUTKA, Ferdinand. *Budování státu: 1921-1922*, 3. vydání, Praha: Lidové noviny, 1991. ISBN 80-7106-039-9

SLÁDEK, Zdeněk. *Malá dohoda 1919-1938: její hospodářské, politické a vojenské komponenty*. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-7184-820-4

TEJCHMAN, Miroslav. *Balkán ve 20. století*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3178-3

VENCOVSKÝ, František. *Dějiny českého ekonomického myšlení do roku 1948*. Brno: Nadace Universitas Masarykiana, 1998. ISBN 80-210-1624-8

ZEMAN, Zbyněk. *Edvard Beneš: politický životopis*. Praha: Mladá fronta, 2000. ISBN 80-204-0770-7

Seznam použitých zahraničních zdrojů

HITCHCOCK, Edward Bering. *Zasvětil jsem život míru: životopis Edvarda Beneše*. 4. vyd. Přeložila Zdenka WATTERSONOVÁ. Praha: Jaroslav Podroužek, 1947.

KISSINGER, Henry. *Umění diplomacie: od Richelieua k pádu Berlínské zdi*. Praha: Prostor, 1996. Obzor (Prostor). ISBN 80-85190-51-6

Seznam použitých internetových zdrojů

HENIG, Ruth. "One Vision – Many Approaches." In *The League of Nations*. Londýn: Haus Publishing, 2010. [cit.2021-1-21]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/j.ctt1hfr32p.4>

ISTVÁN, Janek. *František Jehlička and his activity in support of the Hungarian revision in Czechoslovakia in 1919–1938*. Praha: Dvacáté století [cit. 2020-12-14] Dostupné z: https://dvacatestoleti.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/5/2016/03/Istvan_Janek_43-55.pdf

KROFTA, Kamil. *Společnost národů v mezinárodní politice*. Praha: Čs. akční výbor pro Společnost národů, 1936. [cit 2021-1-20] Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:734407b0-be56-11e3-93a3-005056825209>

Oficiální internetové stránky MZV, Praha. [cit. 2020-11-29] Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/historie_a_osobnosti_ceske_diplomacie/x1918_vznik_ceskoslovenske_diplomacie.html

SEZNAM PŘÍLOH

Tabulky:

Příloha 1. Tabulka 1: Československé zastoupení v zahraničí na začátku 20. let 20. století

Obrázky:

Příloha 2. Obrázek 1: Washingtonská deklarace-prohlášení o nezávislosti Československa

Příloha 3. Obrázek 2: První československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk

Příloha 4. Obrázek 3: První československý ministr zahraničních věcí Edvard Beneš

Příloha 5. Obrázek 4: První československý ministr vojenství Milan Rastislav Štefánik

Příloha 6. Obrázek 5: Mapa států Malé dohody

PŘÍLOHY

Tabulka 1: Československé zastoupení v zahraničí na začátku 20. let 20. století

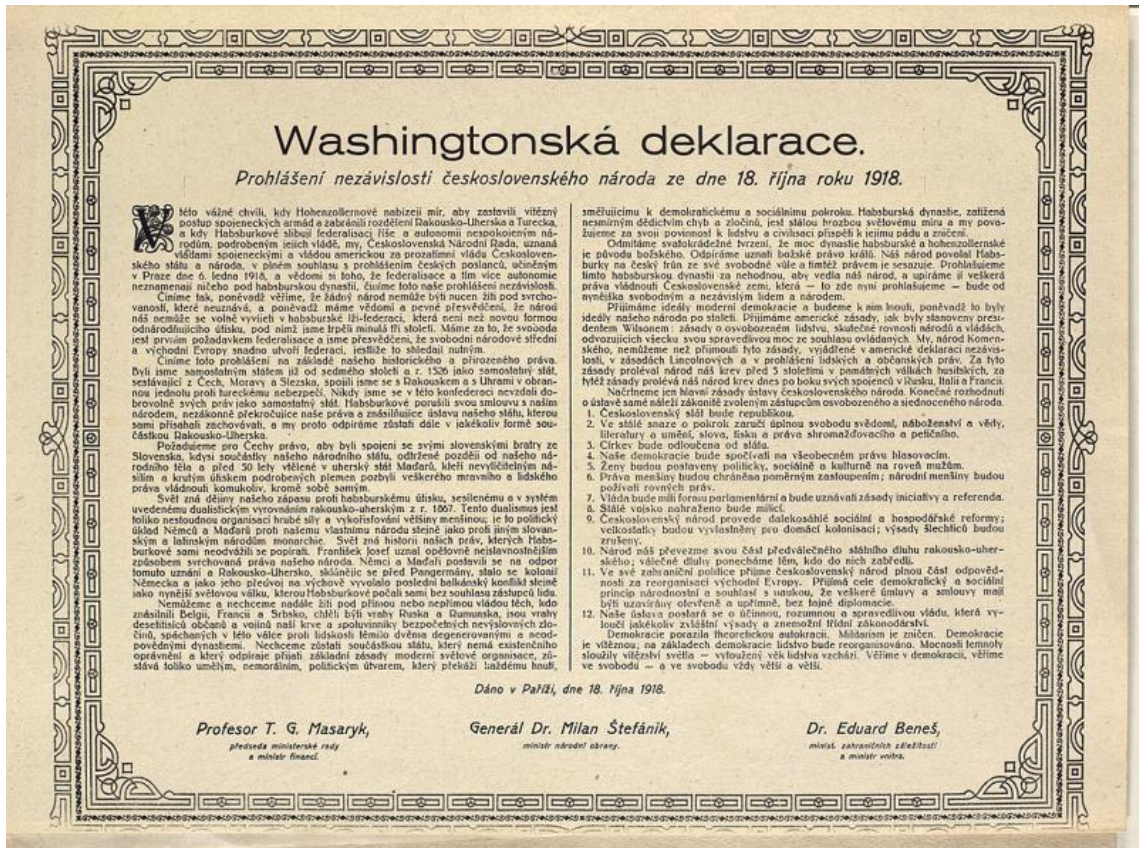
Stát	Místo	Druh ZÚ	Titulář	Nástup
Argentina	Buenos Aires	Gen. konzulát	Jiří Max	2.11. 1920
Austrálie	Sydney	Gen. konzulát	Jiří Daneš	15. 8. 1920
Belgie	Brusel	Vyslanectví	Ludvík Strimpl	15. 8. 1922
Brazílie	Rio de Janeiro	Vyslanectví	Jan Klecanda-Havlasa	29. 6. 1920
Bulharsko	Sofie	Vyslanectví	Bohdan Pavlů	29. 7. 1922
	Varna	Konzulát	J. M. Kadlec	10. 5. 1921
Čína	Peking	Úřad delegáta	Rudolf Weinzetl	
Dálně-východní republika	Vladivostok	Konzulát	Eduard Pavlíček	1. 9. 1920
Dánsko	Kodaň	Vyslanectví	Miroslav Plesinger-Božinov	27. 5. 1920
Egypt	Alexandrie	Gen. konzulát	Antonín Blahovský	29. 3. 1921
Estonsko	Tallinn	Konzulát	Václav Čech	20. 8. 1921
Francie	Paříž	Vyslanectví	Štefan Osuský	6. 1. 1921
	GK Paříž	Gen. Konzulát	Vojtěch Vaníček	26. 3. 1920
	Marseille	Konzulát	Antonín Holý	21. 6. 1922
Indie	Bombaj	Gen. konzulát	Otakar Pertold	x/1920
Itálie	Řím	Vyslanectví	Vlastimil Kybal	25. 1. 1920
	Terst	Gen. konzulát	Eduard Machatý	31. 8. 1922
	Milán	Konzulát	Jar. Lípa	6. 5. 1920
Japonsko	Tokio	Vyslanectví	František Chvalkovský	1. 9. 1921
Jugoslávie	Bělehrad	Vyslanectví	Antonín Kalina	11. 6. 1919
	GK Bělehrad	Gen. konzulát	Václav Lejhanec	1. 4. 1920
	GK Záhřeb	Gen. konzulát	Odon Pára	20. 3. 1922
	Lublaň	Konzulát	Otakar Beneš	16. 5. 1920
	Sarajevo	Konzulát	Jindřich Andriál	16. 5. 1920

Kanada	Montreál	Gen. konzulát	B. K. Rýznar	11.11. 1920
Litva	Kaunas	Konzulát	Jaroslav Galia	1. 10. 1921
Lotyšsko	Riga	Konzulát	Josef Košek	3. 6. 1921
Maďarsko	Budapešť	Vyslanectví	Hugo Vavrečka	7. 6. 1922
Mexiko	Mexiko	Gen. konzulát	Vlad. Smetana	20. 7. 1922
Německo	Berlín	Vyslanectví	Vlastimil Tusar	2. 3. 1921
	GK Berlín	Gen. konzulát	Ladislav Málek	30. 1. 1922
	GK Drážďany	Gen. konzulát	Antonín Šoupa	17. 1. 1921
	GK Hamburk	Gen. konzulát	Jan Šeba	25. 7. 1922
	GK Kolín	Gen. konzulát	Konst. Sedláček	20. 8. 1920
	GK Mnichov	Gen. konzulát	V. B. Beneš	20. 1. 1921
	Brémy	Konzulát	R. Freitscher	6. 4. 1922
	Norimberk	Konzulát	Fr. Skarnitzel	24.11. 1920
	Saská Kamenice	Konzulát	Fr. Duchek	27.12. 1920
Vratislav	Konzulát	Emil Kubelka	25. 1. 1921	
Nizozemí	Haag	Vyslanectví	Zdeněk Fierlinger	13. 5. 1921
Polsko	Varšava	Vyslanectví	Prokop Maxa	14. 5. 1921
	Poznaň	Konzulát	Jan Glos	14. 5. 1921
	Krakov	Konzulát	Josef Šedivý	28. 5. 1922
	Lvov	Konzulát	František Štilip	6. 12. 1921
Rakousko	Vídeň	Vyslanectví	Kamil Krofta	13. 1. 1922
	Vídeň	Gen. konzulát	Jindřich Starch	20. 8. 1921
	Linec	Konzulát	Karel Locher	22. 3. 1922
Rumunsko	Bukurešť	Vyslanectví	Ferdinand Veverka	6. 2. 1921
	Galati	Konzulát	František Kadeřábek	10. 2. 1921
	Kluž	Konzulát	Jan Jirásek	19.10. 1921
Rusko	Moskva	Diplomatické zastupitelství	Josef Girsá	VIII/1921
	Charkov	Pobočka DZ	Václav Beneš	III/1922
Řecko	Athény	Vyslanectví	Karel Mečíř	8. 4. 1922
	Izmir	Konzulát	Zdeněk Vrbka	19. 3. 1921

Spojené státy	Washington	Vyslanectví	Bedřich Štěpánek	5. 1. 1921
	Chicago	Gen. konzulát	J. F. Smetánka	11. 5. 1920
	New York	Gen. konzulát	Bořivoj Prusík	16. 2. 1921
	Cleveland	Konzulát	Bohuslav Bartošovský	12.11. 1920
	Pittsburgh	Konzulát	Albert Mamatey	1922
Španělsko	Madrid	Vyslanectví	Miloš Kobr	25. 5. 1921
	Barcelona	Konzul	Josef Šindler	15. 2. 1919
Švédsko	Stockholm	Vyslanectví	Vladimír Radimský	20.11. 1920
Švýcarsko	Bern	Vyslanectví	Cyril Dušek	21. 3. 1920
	Curych	Gen. konzulát	Julius Brabec	23. 5. 1920
Turecko	Ankara	Úřad delegáta	Rudolf Světlík	2. 10. 1920
Vatikán	Řím	Vyslanectví	Václav Palier	3. 5. 1922
Velká Británie	Londýn	Vyslanectví	Vojtěch Mastný	6. 11. 1920
	Liverpool	Konzulát	Bedřich Vraný	10.10. 1921

DEJMEK, Jindřich. *Diplomacie Československa: Díl I., Nástin dějin ministerstva zahraničních věcí a diplomacie (1918-1992)*. Praha: Academia, 2013, s 47-49. ISBN 978-80-200-2210-3

Obrázek 1. Washingtonská deklarace – prohlášení o nezávislosti Československa

Oficiální internetové stránky MZV, Praha. [staženo 2021-02-18] Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/verejna_diplomacie/vyroci_2018/rok_1918/washingtonska_deklarace_pariz_18_rijna.html#:~:text=Washingtonsk%C3%A1%20deklarace%2C%20spr%C3%A1vn%C4%9Bji%20E2%80%9EProhl%C3%A1%20nez%C3%A1vislosti,Masaryka%20za%20samostatnost%20C4%8Ceskoslovenska.

Obrázek 2. První československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk

ZACPAL Zdeněk, *Masaryk byl spíše světoobčanem ad. Aleš Prázdny*, 2016. [staženo: 2021-02-18] Dostupné z: <http://zdenek.zacpal.cz/masaryk-byl-spise-svetoobcanem-ad-ales-prazny/>

Obrázek 3. První československý ministr zahraničních věcí Edvard Beneš

Návrat prezidenta Beneše do Prahy, Praha, 1945. [staženo: 2021-02-18] Dostupné z:
https://cs.wikipedia.org/wiki/Edvard_Bene%C5%A1

Obrázek 4. První československý ministr vojenství Milan Rastislav Štefánik

MINARECHOVÁ Radka, *Štefánik co-founded Czechoslovakia but did not live to see it thrive*, The Slovak Spectator, 2018. Dostupné z:
<https://spectator.sme.sk/c/20944645/stefanik-co-founded-czechoslovakia-but-did-not-live-to-see-it-thrive.html> [staženo: 2021-02-18]

Obrázek 5. Mapa států Malé dohody

PLICHTA, Jindřich, *Mapa států Malé dohody - nejdůležitější silniční spoje*, Praha, 1936.

Dostupné z: <https://www.esbirky.cz/predmet/20401610> [staženo: 2021-02-18]

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Michaela Dvořáková

Obor: Mezinárodní vztahy a diplomacie

Forma studia: prezenční

Název práce: Československá diplomacie a zahraniční politika 20. let 20. století

Rok: 2021

Počet stran textu bez příloh: 43

Celkový počet stran příloh: 8

Počet titulů českých použitých zdrojů: 10

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 2

Počet internetových zdrojů: 4

Vedoucí práce: PhDr. Vít Rouč, Ph.D.